

Programa Compartim, gestió del coneixement del Departament de Justícia

La violència dels joves: una mirada des del medi obert

Comunitat Medi obert de justícia juvenil
Novembre 2007

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar una obra derivada, sense cap restricció sempre que se'n citi el titular dels drets (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia). La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/es/legalcode.ca>.

Índex

1. Introducció general al fenomen de la violència dels joves	2
1.1. Definició de violència	2
1.2. Descripció del fenomen de la violència juvenil.....	3
1.2.1. Tipus de violència	
1.2.2. La naturalesa dels actes violents	
1.2.3. La condició social de la violència	
1.3. Relació violència/adolescència.....	6
1.3.1. L'adolescència	
1.3.2. Adolescència i violència	
1.3.3. Característiques de l'adolescent violent	
1.4. Comprendre la violència.....	8
1.4.1. Aproximació des de diferents plantejaments científics	
1.4.2. El model ecològic	
1.5. Procés de socialització.....	11
2. Definicions i interpretació del fenomen.....	12
2.1. La violència fills / pares a Justícia Juvenil.....	12
2.2. La violència neonazi a Justícia Juvenil.....	14
3. Anàlisi del fenomen.....	15
3.1 La violència fills/pares.....	15
3.2 La violència neonazi.....	18
4. Intervencions: recursos, eines i estratègies.....	20
4.1. Violència fills-pares; Intervencions amb els pares.....	20
4.2. Violència fills-pares; Intervencions amb els fills.....	23
4.3. Violència neonazi; Intervencions amb els pares.....	26
4.4. Violència neonazi; intervencions amb els joves.....	28
5. Annexos (1 a 16).....	31
6. Bibliografia i webgrafia	44
7. Notes.....	46

1. Introducció general al fenomen de la violència dels joves

1.1 Definició de violència

Tota anàlisi integral de la violència ha de començar per definir les diverses formes que aquesta adopta amb la finalitat de facilitar-ne el mesurament científic. Hi ha moltes maneres possibles de definir la violència.

L'Organització Mundial de la Salut la defineix com: "l'ús intencional de la força o el poder físic, de fet o com amenaça, contra un mateix, altra persona o un grup o comunitat, que causi o tingui moltes probabilitats de causar lesions, mort, danys psicològics, trastorns del desenvolupament o privacions".

La definició usada per l'Organització Mundial de la Salut vincula la intenció amb la comissió de l'acte mateix, independentment de les conseqüències que es produeixen.

S'exclouen de la definició els incidents no intencionals, com són la major part dels accidents de trànsit i les cremades. Més endavant ens referirem amb més detall a la qüestió cabdal de la intencionalitat.

La inclusió de la paraula *poder*, a més de la frase "ús intencional de la força física", amplia la naturalesa d'un acte de violència així com la comprensió convencional de la violència per donar cabuda als actes que són el resultat d'una relació de poder, incloses les amenaces i la intimidació.

Dir *ús del poder* també serveix per a incloure la negligència o els actes per omisió, a més dels actes de violència per acció, més evidents. Per tant, s'ha d'entendre que "l'ús intencional de la força o el poder físic" inclou la negligència i tots els tipus de maltractament físic, sexual i psíquic, així com el suïcidi i altres actes d'autoagressió.

Aquesta definició cobreix una ampla gamma de conseqüències, entre les quals els danys psíquics, les privacions i les deficiències del desenvolupament. Això reflecteix el reconeixement, cada vegada major per part dels investigadors i els professionals, de la necessitat d'incloure els actes de violència que no provoquen per força lesions o la mort però que, malgrat tot, suposen una càrrega substancial als individus, les famílies, les comunitats i els sistemes d'assistència sanitària en tot el món.

Nombroses formes de violència contra les dones, els nens i la gent gran, per exemple, poden donar lloc a problemes físics, psíquics i socials que no necessàriament desemboquen en lesió, invalidesa o mort. Aquestes conseqüències poden ser immediates, o bé latents i durar molts anys després del maltractament inicial. Per tant, definir els resultats atenent de manera exclusiva la lesió o la mort limita considerablement la comprensió de l'efecte global de la violència en les persones, les comunitats i la societat en general.

Cal tenir en compte que l'agressivitat es pot considerar com un instint consubstancial a l'ésser humà, i la violència (psicològica o física) apareix com el mitjà més ràpid per assolir allò que ens proposem. Ans al contrari, la persuasió suposa dificultats i exigeix disposar d'habilitats dialèctiques poc freqüents en els joves (són habilitats cognitives superiors que han de ser intencionalment transferides).

En qualsevol cas, ningú no és lliure de reaccions impulsives de caràcter agressiu per defensar els interessos propis que produïdes de manera reiterada acaben consolidant una conducta. Els humans som l'única espècie animal que ha generat el que podríem anomenar cultura de la violència i, en conseqüència, ha elaborat mitjans de destrucció de l'oponent cada cop més específics i complexos.

Com ja s'ha dit anteriorment un dels aspectes més complexos de la definició és el de la *intencionalitat*. Referent a això, cal destacar dos punts importants.

- **Primer:** encara que la violència es distingeix dels fets no intencionals que ocasionen

lesions, la presència de la intenció d'usar la força no significa necessàriament que hagi hagut la intenció de provocar dany. En efecte, pot haver una considerable disparitat entre la intenció del comportament i les conseqüències intentades. Una persona pot cometre intencionalment un acte que, si s'ha de jutjar per normes objectives, es considera perillós i amb tota probabilitat tindrà efectes adversos sobre la salut, però pot succeir que l'autor no els percebi com a tals. Per exemple, un jove pot participar en una renyina amb altres joves. Els cops de puny al cap o l'ús d'un arma augmenten sens dubte el risc de sofrir traumatisme greu o mort, encara que aquesta no hagi estat la intenció exacta autopercebuda i interioritzada. Un dels pares pot sacsejar vigorosament al seu nadó que plora, amb la intenció de callar-lo. En lloc d'això, aquest acte pot provocar dany cerebral a la criatura. La utilització de la força és evident, però no va existir la intenció de fer mal.

- **Segon:** la intencionalitat radica en la distinció entre la intenció de lesionar i la intenció d'*usar la violència*. La violència, segons WALTERS I PARKE, està determinada per la cultura. Algunes persones tenen la intenció de fer mal a unes altres però, pels seus antecedents culturals i les seves creences, no consideren que els seus actes siguin violents. No obstant això, l'Organització Mundial de la Salut defineix la violència tenint en compte la seva relació amb la salut o el benestar de les persones. Determinats comportaments —com colpejar el cònjuge— poden ser considerats per algunes persones com pràctiques culturals admissibles, però es consideren actes de violència amb efectes importants per a la salut de la persona que ho pateix.

La definició du implícits altres aspectes de la violència que no s'enuncien de manera explícita. Per exemple, la definició inclou implícitament tots els actes de violència, siguin públics o privats, siguin reactius (en resposta a esdeveniments anteriors, per exemple, una provocació) o actius (que són decisius per a assolir resultats més favorables per a l'agressor o per anticipar-s'hi) i tant si tenen caràcter delictiu com si el tenen. Cadascun d'aquests aspectes és important per comprendre les causes de la violència i elaborar programes d'intervenció.

De la mateixa manera que la intencionalitat cal destacar **l'agressió** com a manifestació més freqüent de la violència. L'ésser humà emet conductes al medi que vénen precedides per actituds i totes tenen una finalitat (se sostenen en una motivació), per tant, estan orientades a la supervivència (en sentit filosòfic i ampli) i una proporció són agressives. Una agressió és una acció/conducta que s'observa de forma física, verbal o simbòlica i suposa un patiment per a l'altri.

Pot tenir el seu origen en els impulsos innats o aparèixer com a mecanisme de defensa i es manifesta com a acte constructiu o destructiu contra un mateix o contra els altres. (MOSBY, 1994).

Com observem, l'agressió pot classificar-se de diverses formes (segons MOSBY):

- Agressió constructiva: acte o declaració en resposta a una amenaça per protegir-se'n.
- Agressió destructiva: acte d'hostilitat innecessari per a l'autoprotecció o autoconservació que es dirigeix cap a un objecte o altra persona.

L'agressió s'observa en els animals i en l'ésser humà al llarg de la història, des del canibalisme fins a les guerres preventives són considerades com actes d'agressió, és clar amb diferents finalitats. Així doncs concloem que l'agressió hi es present en diferents graus, en totes les cultures i estrats socials.

1.2 Descripció del fenomen de la violència juvenil

1.2.1 Tipus de violència

Al 1996, l'Assemblea Mundial de la Salut, per conducte de la resolució WHA49.25, va declarar que la violència és un important problema de salut pública en tot el món i va demanar a l'Organització Mundial de la Salut que elaborés una taxonomia de la violència per caracteritzar els diferents tipus

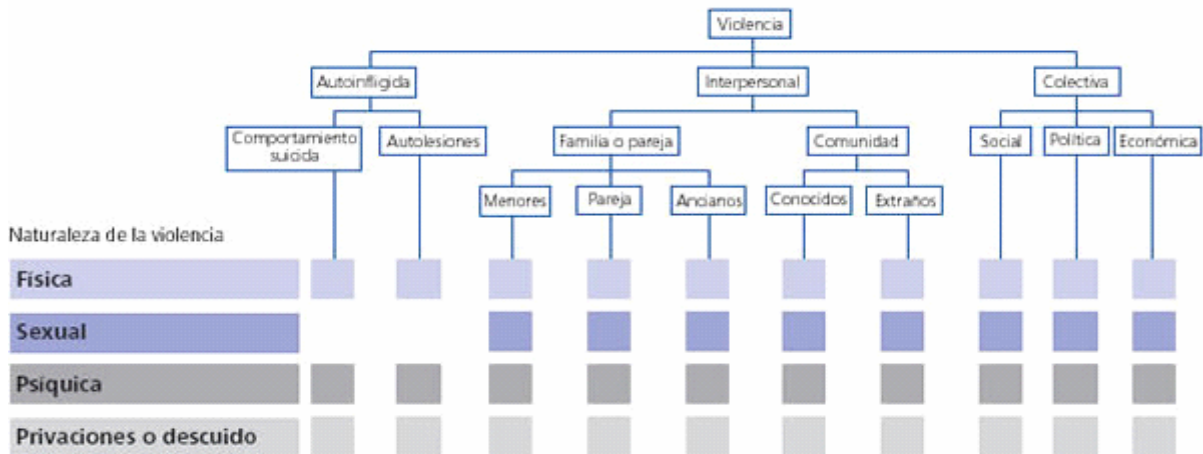
de violència i els vincles entre aquests. Hi ha poques classificacions i cap és completa.

La classificació que reproduïm divideix la violència en tres categories generals, segons les característiques dels que cometem l'acte de violència:

- la violència autoinfligida
- la violència interpersonal
- la violència col·lectiva.

Aquesta categorització inicial distingeix la violència que una persona s'infligeix a si mateixa, la violència imposada per un altre individu o un nombre petit d'individus i la violència infligida per grups més grans, com l'Estat, contingents polítics organitzats, tropes irregulars i organitzacions terroristes.

FIGURA 1

Aquestes tres categories generals se subdivideixen per reflectir expressions de violència més específics.

- **La violència autoinfligida.** Comprèn el comportament suïcida i les autolesions.
- **La violència interpersona.** Se divideix en dues subcategories:
 - Violència familiar o de parella: correspon a la violència que es produeix sobretot entre els membres de la família o components de la parella i que, en general, encara que no sempre, succeeix en la llar.
 - Violència comunitària: es produeix entre persones que no guarden parentiu i que es poden conèixer o no i succeeix en general fora de la llar.
- **La violència col·lectiva.** Se subdivideix en violència social, violència política i violència econòmica. A diferència de les altres dues categories generals, les subcategories de la violència col·lectiva indiquen els possibles motius de la violència comesa per grups més grans d'individus o per l'estat. La violència col·lectiva infligida per promoure interessos socials sectorials inclou, per exemple, els actes delictius d'odi comesos per grups organitzats, les accions terroristes i la violència de masses. La violència política inclou la guerra i altres conflictes violents afins, la violència de l'estat i actes similars portats a terme per grups més grans.

1.2.2. La naturalesa dels actes violents

La figura 1 il·lustra la naturalesa dels actes de violència, i aquesta pot ser física, sexual i psíquica (que inclou privacions o negligència).

En sentit horitzontal es mostra qui en són afectats, i en el vertical, de quina manera ho són. Aquests quatre tipus d'actes de violència, amb excepció de la autoinfligida, succeeixen en cadascuna de les categories generals i les seves subcategories descrites amb anterioritat. Per exemple, la violència contra els nens comesa en el nucli de la llar pot incloure abús físic, sexual i psíquic, així com negligència. La violència comunitària pot incloure agressions físiques entre els joves, violència sexual en el lloc de treball i negligència de les persones majors en els establiments assistencials de llarga estada. La violència política pot incloure la violació durant els conflictes armats, la guerra com a tal i la denominada guerra psicològica.

Encara que és imperfecta i dista molt de gaudir d'acceptació universal, aquesta classificació proporciona un marc útil per comprendre els tipus complexos de violència que esdevenen en tot el món, així com la violència en la vida diària de les persones, les famílies i les comunitats. També supera moltes de les limitacions d'altres classificacions perquè capta la naturalesa dels actes de violència, la importància de l'entorn, la relació entre l'agressor i la víctima, i, en el cas de la violència col·lectiva, els possibles motius de la violència. No obstant això, tant en la investigació com en la pràctica, no sempre estan clares les línies divisòries entre els diferents tipus de violència (aquestes taxonomies continuen tenint un valor eminentment conceptual).

1.2.3. La condició social de la violència

Tota relació social té com a fonament últim el que en termes sociològics es denomina cercle de reciprocitat (MARCEL MAUSS). Això significa, a grans trets, que l'establiment de qualsevol vincle o obligació socialment especificada suposa la presència de tres moments complementaris.

- Primer, *el lliurament o demostració d'un determinat valor social*, la qual cosa instaura una asimetria inicial (per exemple, un diferencial d'estatus, de prestigi o d'autoritat) entre les parts.
- Una vegada iniciat el vincle, la seva confirmació requereix dels dos moments restants de la reciprocitat: *l'acceptació d'aquesta asimetria per part de l'altre*, i la seva *inversió possible per mitjà d'una retribució des de la contrapart*.

D'aquesta forma, el vincle de reciprocitat inaugura, per mitjà d'una obligació de reconeixement i retribució, un cercle successiu d'agregació de valor social, de tal forma que el vincle queda assegurat mentre les condicions de la reciprocitat siguin respectades per ambdues parts.

Dintre d'aquesta lògica, la violència apareix com una manera privilegiada d'interrupció del cercle de la reciprocitat, ja que per l'afirmació de l'asimetria en la distribució del poder social, no espera el reconeixement legítim de l'altre ni li atorga a aquest oportunitats de retribució.

Segons aquesta lògica, quan un vincle s'expressa violentament, la donació, el reconeixement i la retribució esdevenen imposició i submissió. En aquest sentit, la violència pot ser observada com una relació social que inaugura un procés de victimització, és a dir, que es basa en una forma de distinció entre agressor i víctima. L'agressor adquireix la seva condició de tal, diferenciant-se de la víctima per mitjà de la imposició abusiva d'un diferencial de poder que pot provenir tant de l'estatus i prestigi social, com de la fortalesa física o psicològica, l'acceptació de la qual no passa per l'apel·lació a un reconeixement legítim de tal *superioritat*, sinó per la subjugació de l'altre.

1.3 Relació violència / adolescència

1.3.1 L'adolescència

L'adolescència és un període cada vegada més llarg de la vida humana que ve definit, en els seus inicis, per factors biològics relacionats amb l'edat i que finalitza d'acord amb factors socials propis de cada moment històric quan al jove se'l considera i se'l declara adult.

D'alguna manera l'adolescència és un invent de la societat occidental i industrial relacionat amb la declaració legal de la majoria d'edat, amb les possibilitats d'independència familiar, amb la finalització dels estudis, amb l'accés al treball i amb altres circumstàncies psicològiques, socials i polítiques. La rellevància que actualment pren l'etapa de l'adolescència és una característica pròpia de les societats de consum (de fet, l'adolescència és considerada com una franja social molt important a la qual s'adrecen les grans marques comercials).

Aquesta etapa de la vida, cada cop més extensa ja que en el moment actual el nen deixa abans de ser nen i el jove retarda més la seva incorporació al món adult, és un enigma per a la societat. Incloent-hi el mateix jove, en moltes ocasions, és un desconegut per a ell mateix i té una visió distorsionada sobre la seva realitat, personalitat i context de tal forma que es pot arribar a comportar no com és, sinó d'acord amb allò que s'espera d'ell.

Tradicionalment, l'adolescència s'ha associat amb un moment de crisi, inestabilitat i immaduresa. Actualment, s'observa una certa tendència a trencar amb aquest mite i a construir una nova idea de jove com a persona immersa en un període de grans canvis cognitius, socials i afectius. La majoria de joves s'adapten d'una manera més o menys satisfactòria a aquesta època convulsa, dintre d'una vida de normalitat, responsabilitat i treball en la seva preparació per a la vida adulta.

L'estudi de l'adolescència s'aborda des de diferents perspectives.

- *Des del punt de vista cognitiu*, l'adolescència significa la culminació del desenvolupament. Són poques les diferències cognitives entre els adolescents i els adults. El pensament formal i postformal permet el jove mostrar interès per qüestions de tipus filosòfiques, religioses, polítiques, socials o estètiques i reflexionar sobre aquestes; assumir una perspectiva temporal en la qual queda inclòs el futur i tenir ideals i valors propis.
- *Des del punt de vista social*, l'adolescència es caracteritza per comportaments empàtics i d'acceptació de perspectives diferents a les seves; per la comprensió de les relacions socials i de les normes que les regeixen; per un procés d'independització familiar i per una major integritat i participació en la societat, especialment en el grup d'iguals. El desenvolupament social/moral el porta a entendre que les normes socials són producte de l'acord social vers la convivència organitzada, estan basades en la igualtat i el respecte mutu i que els interessos personals han de subordinar-se als del grup social.
- *Des del punt de vista afectiu*, el jove viu un conjunt d'experiències íntimament unides amb la construcció de la pròpia personalitat i el desenvolupament de la identitat personal: autoconcepte i autoestima.

A primera vista la conjunció de totes aquestes dimensions del desenvolupament adolescent no haurien de provocar l'alarma social que de fet provoquen els comportaments juvenils; però és que les conquestes d'aquest període també generen riscos.

Així el pensament formal, per exemple, a part de tot allò esmentat anteriorment, també es caracteritza per desembocar en una espècie d'egocentrisme que indueix el jove a sotmetre tota la realitat als sistemes teòrics (falta d'equilibri entre ideals i realitats) i a identificar els propis pensaments i preocupacions amb els de la societat: així doncs pensa que el que a ell li preocupa és el que li preocupa o hauria de preocupar a tothom i que el que ell pensa és el que pensen o haurien de pensar els altres. Es mostra rebel contra tot intent de dissonància en aquest sentit o ignora els plantejaments adults amb els quals no coincideix.

De la mateixa manera, sabem que, des de la perspectiva del desenvolupament moral, el jove és capaç de formular raonaments morals prosocials i empàtics, els quals, encara que contribueixen a evitar conductes delictives, no està demostrat que en siguin una garantia total d'eliminació.

D'altra banda, la independència de la família assolida pel jove, contribueix a la conquesta de la seva autonomia i responsabilitat però també el condueix a una falta de comunicació amb la família, i a ser més crític i menys idealista respecte a aquesta. Paral·lelament, l'adolescent cerca seguretat i reconeixement en el grup d'amics. Si en aquest moment es produeix una socialització inadequada, es poden debilitar els vincles amb els grups socials convencionals (família, estudi, treball...) i fomentar els vincles amb els grups no convencionals, on el jove pot trobar reforçada una possible conducta problemàtica o delictiva.

Cal tenir en compte que en aquesta edat és molt important la construcció de l'autoconcepte del subjecte. Hem d'afegir que ara és crucial la influència de les expectatives dels altres sobre la pròpia conducta i autopercepció i que per a l'adolescent no hi ha en la nostra societat rols clarament definits: simultàniament se li demana que es comporti com un adult i que no sigui *infantil*, com se li recrimina que es comporti com un adult.

Els dubtes que l'adolescent té en relació al seu rol sexual i social, la falta de claredat de la societat en el mateix sentit, la necessitat d'autoafirmació que experimenta, etc. contribueixen que es qualifiqui l'adolescència, i que fins i tot realment ho sigui, com una etapa d'instabilitat emocional, encara que no necessàriament traumàtica.

Hi ha, per tant, condicions que poden propiciar determinats comportaments problemàtics juvenils. Un d'aquests pot ser la delinqüència. Sabem que el complex procés que desemboca en la delinqüència no es pot explicar des d'un sol pla de causalitat, sigui aquest individual, microsocial o macrosocial, o des d'una sola perspectiva, sigui la cognitiva, social o afectiva. En qualsevol cas, no podem oblidar que l'adolescència és un moment de la vida en el qual poden donar-se, i de fet hi concorren amb certa freqüència, conductes desviades com la delinqüència o el consum de tòxics. És un fet que durant l'adolescència augmenta substancialment la quantitat i varietat d'activitats delictives segurament com una simple manifestació consubstancial amb els canvis específics de l'adolescència (autoafirmació mitjançant l'oposició). I encara que no seria just definir tota la joventut pels actes d'uns pocs, el cert és que els comportaments juvenils són una font de preocupació per la majoria de la societat, la qual conceptualitza aquesta població com a grup de risc respecte a la delinqüència, la drogoaddicció i certs comportaments perillosos (per exemple conduir temeràriament).

1.3.2 Adolescència i violència

Molts són els orígens de la violència i, per tant, la idea que una sola disciplina o un sol model teòric és suficient per comprendre-la i tractar-la resulta il·lusori. La violència és multicausal. De la mateixa manera, per comprendre l'adolescent violent cal tenir en compte l'àrea cognitiva, emocional, conductual i social.

L'adolescència comença amb una forma de violència produïda per la naturalesa, que són els canvis físics de la pubertat. Aquest és també un període de profunds canvis psicològics (pèrdues del món infantil, confirmació dels caràcters sexuals distintius del gènere). En definitiva, una etapa d'incertesa a l'espera d'arribar a una identitat on el jo fràgil i insegur tem quedar *atrapat* en la situació infantil i atribueix a l'entorn les seves dificultats per progressar. Ataca buscant uns límits externs que el continguin i li serveixin per regular-se i *trobar-se*. Altres vegades per por anticipada al fracàs busca com a identitat una posició on no hi ha exigències, ni perill de fracassar, perquè és la identitat del fracàs mateix (fracàs escolar, addiccions, marginalitat, violència).

Així la conducta violenta és una defensa davant amenaces externes i internes a un jo fràgil en perill de ser diluït i aixafat en la seva identitat poc sòlida i definida. La sensació de no ser considerat com a subjecte pot ser objectiva o imaginària, present o ancorada en el passat (JEAMET 2003) però, en qualsevol cas, és una pressió real per l'individu que l'afecta notablement. Aquests processos formen part de l'adolescència considerada normal.

L'adolescent necessita ser entès sense explicar-se; aquí rau la tendència a l'actuació. L'entorn, no

obstant això, necessita explicacions per poder confiar-hi. És inevitable el conflicte generacional. Però el més inquietant és la possibilitat que aquest procés derivi, per una combinació de factors, vers el trastorn antisocial i la psicopatia.

La resposta (violenta o no) davant els estímuls que ens envolten depèn de la percepció de les situacions (més o menys fonamentada). L'adolescent agressiu es veu a si mateix en un món amenaçador, les seves experiències doloroses (abús, abandó) li han ensenyat que l'entorn és hostil i, conseqüentment, ha après a sobreviure-hi tot defensant-se. S'observa una rigidesa en el pensament, incapacitat d'abstracció i fantasies focalitzades sobre la violència (la violència em portarà lideratge, veu, protagonisme...). L'emoció fonamental és la desconfiança i la defensa una imatge que inspira temor. Amb menys prevalença també hi ha adolescents que reaccionen violentament, justament per la manca de límits i la pugna pel *poder* amb els adults.

1.3.3 Característiques de l'adolescent violent

- Baixa empatia
- Excessiva desconfiança
- Tendència a justificar la violència
- Hipersensibilitat a la proximitat física (necessita molt espai personal)
- Conducta adquirida, acceptada i afavorida des l'entorn sociocultural més proper
- Índex baix de tolerància a la frustració

És molt probable que les característiques individuals influeixin en el desenvolupament de la conducta antisocial. Especialment, la hiperactivitat, una deficiència cognitiva en les capacitats verbals i planificadores, trets de temperament com la impulsivitat, la recerca de sensacions, la falta de control, un estil distorsionat en el processament de la informació social que fa que es percebin de forma equivocada intencions negatives en la conducta dels altres. Aquests trets poden tenir substrats biològics que impliquen una probabilitat com a part de la causalitat multifactorial (RUTTER 2002).

Entre les característiques ambientals esmentarem les següents: les paternitats adolescents, les famílies grans, les llars desfetes, la pobresa, etc. També col·laboren en l'aparició i fixació de les conductes desviades les situacions de discòrdia, depressives o conflictives. Es pot considerar la criança com el factor crític de risc.

L'hostilitat, el maltractament, la falta d'atenció... tenen un efecte important sobre els vincles i sobre el procés d'aprenentatge. El pare està absent o fortament menys valorat. No apareix en cap cas com a representant de l'autoritat, ni de la llei. La mare és una figura ambivalent, passa de la submissió a l'agressivitat, de l'afecte a la indiferència, de la rigidesa moral a la complicitat. Aquesta situació caòtica impregna la vida del nen des de molt petit i afaforeix la desestructuració personal.

1.4 Comprendre la violència

1.4.1 Aproximació des de diferents plantejaments científics

Cal analitzar com les diferents ciències que tenen a veure amb l'estudi de l'ésser humà entenen el fenomen de la violència. D'aquesta manera podem obtenir diferents visions d'un mateix problema i així poder-ne entendre millor la complexitat. S'hauria d'explicar que afirmar la seva etiologia per característiques estrictament individuals d'origen biològic o psicològic redueix la seva essència.

Molts autors adopten la posició que és una conducta innata o heretada dels nostres avantpassats, uns altres s'inclinen a pensar que és purament apresada, però la posició més acceptada actualment és la que explica la conducta violenta com una combinació d'ambdues propostes, encara que sempre és difícil argumentar fins on és innata o apresada o quina es dona en primer lloc.

Més enllà d'aquesta visió dicotòmica i un xic simplista han sorgit i s'han desenvolupat àmpliament

diversos plantejaments teòrics que intenten explicar els problemes de l'adolescència (essent-ne la manifestació violenta la punta de l'iceberg): el biològic, el cognitivo-conductual, el centrat en la persona de ROGERS, el psicodinàmic, el sistèmic relacional, etc. En qualsevol cas, considerem que l'aproximació condensada pel model ecològic resulta un marc explicatiu adient i contextualitzat al nostre camp.

La conducta violenta es pot aprendre o imitar-se d'un model, això ajuda l'ésser humà quant que pot obtenir acceptació social dintre del grup al qual pertany o desitja pertànyer. En síntesi, podem afirmar que el factor sociocultural en el qual es desenvolupa l'individu és molt influent. Des d'aquesta percepció es destaca el factor d'aprenentatge (de l'entorn) que inclou en la seva estructura de transmissió el fenomen i, per tant, es justifiquen les tècniques d'intervenció de caire educatiu.

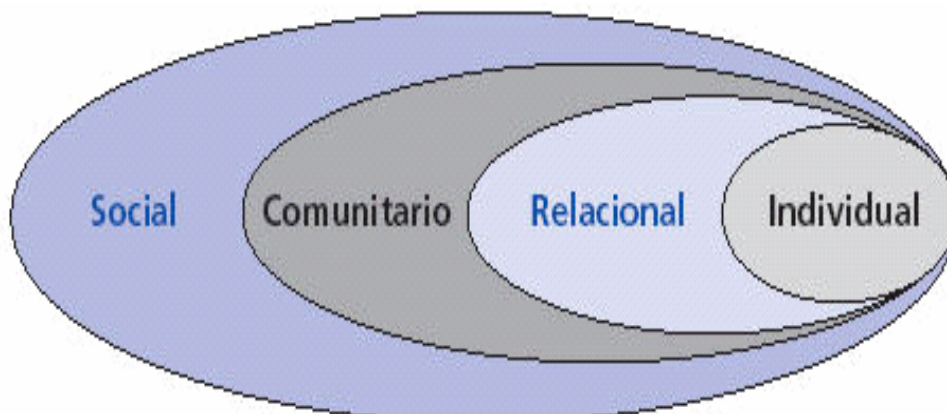
1.4.2 El model ecològic

Cap factor considerat exclusivament explica la raó per la qual alguns individus tenen comportaments violents cap a uns altres o perquè la violència és més prevalent en algunes comunitats que en unes altres.

La violència és el resultat de l'acció recíproca i complexa de factors individuals, relacionals, socials, culturals i ambientals. Comprendre la forma que aquests factors estan vinculats amb la violència és un dels passos importants de l'enfocament de salut pública per prevenir la violència.

La violència té nivells múltiples, per tant, recorrem a un model ecològic per ajudar-nos a comprendre la naturalesa polifacètica de la violència. Aquest model ecològic, introduït a finals dels anys setanta, es va aplicar inicialment als maltractaments de menors i posteriorment a la violència juvenil. El model explora la relació entre els factors individuals i contextuals i considera la violència com el producte de molts nivells d'influència sobre el comportament.

FIGURA 2

El nivell individual. El primer nivell del model ecològic pretén identificar els factors biològics i de la història personal que influeixen en el comportament d'una persona. A més dels factors biològics i personals en general, es consideren d'altres elements com la impulsivitat, el baix nivell educatiu, l'abús de substàncies psicotròpiques i els antecedents de comportament agressiu o d'haver sofert maltractament. En altres paraules, aquest nivell del model ecològic centra la seva atenció en les

característiques de l'individu que augmenten la probabilitat de ser víctima o perpetrador d'actes de violència.

El nivell de les relacions. El segon nivell del model ecològic indaga la manera que les relacions socials properes —per exemple, amb els amics, amb la parella i amb els membres de la família— augmenten el risc de convertir-se en víctima o perpetradores d'actes violents. En els casos de la violència infligida per la parella i del maltractament de nens, per exemple, la interacció gairebé diària o el fet de compartir el domicili amb un agressor pot augmentar les oportunitats perquè es produeixin trobades violentes. Atès que els individus estan units en una relació contínua, és probable en aquests casos que la víctima sigui reiteradament maltractada per l'agressor. En el cas de la violència interpersonal entre els joves, les investigacions revelen que aquests tenen moltes més probabilitats d'involucrar-se en actes violents quan els seus amics promouen i aprofiten aquest comportament. Els companys, la parella i els membres de la família tenen el potencial de configurar el comportament d'un individu i la gamma d'experiències d'aquest.

El nivell de la comunitat. El tercer nivell del model ecològic examina els contextos de la comunitat en els quals s'inscriuen les relacions socials, com l'escola, el lloc de treball i el veïnat i busca identificar les característiques d'aquests àmbits que s'associen amb ser víctimes o perpetradores d'actes violents.

La freqüent mobilitat de residència (quan les persones no romanen durant molt temps en un habitatge en particular, sinó que es muden moltes vegades), l'heterogeneïtat (població summament diversa, amb una escassa o nul·la cohesió social que mantingui unides a les comunitats) i una densitat de població alta són exemples de característiques, i cadascuna s'ha associat amb la violència. D'igual manera les comunitats afligides per problemes com el tràfic de drogues, l'atur elevat o l'aïllament social generalitzat (per exemple, quan les persones no coneixen als seus veïns o no tenen cap participació en les activitats locals) són situacions on és també més probable que s'experimenti la violència en les seves diverses versions.

Les investigacions sobre la violència mostren que determinats àmbits comunitaris afavoreixen la violència més que uns altres; per exemple, les zones de pobresa o deteriorament físic o on hi ha poc suport institucional.

El nivell social. L'últim nivell del model ecològic examina els factors socials més generals que determinen les taxes de violència. S'inclouen aquí els factors que creen un clima d'acceptació de la violència i, per tant, redueixen les inhibicions contra aquesta, creen i mantenen les esquerdes entre diferents segments de la societat i/o generen tensions entre diferents grups o països. Entre els factors socials més generals figuren:

- normes culturals que donen suport a la violència com una manera acceptable de resoldre conflictes;
- actituds que consideren el suïcidi com una opció personal més que com un acte de violència evitable;
- normes que assignen prioritat a la pàtria potestat per sobre del benestar dels fills;
- normes que reforcen el domini masculí sobre les dones i els nens;
- normes que protegeixen l'ús de la força excessiva policial contra els ciutadans;
- normes que donen suport als conflictes polítics. Entre els factors més generals també cal esmentar les polítiques sanitàries, educatives, econòmiques i socials que mantenen nivells alts de desigualtat econòmica o social entre distints grups de la societat.

El model ecològic destaca les causes múltiples de la violència i la interacció dels factors de risc que operen dintre de la família i en els àmbits social, cultural i econòmic més amplis. En un context de desenvolupament el model ecològic indica també la manera que la violència pot ser causada per diferents factors en diferents etapes de la vida.

1.5 El procés de socialització

El procés de socialització és aquell a través del qual adquirim valors de la societat a la qual pertanyem: aprenem a formar-ne part, participar i comunicar, a ser socialment competents adquirint habilitats cognitives i socials que ens permeten interactuar amb el medi de forma positiva i pacífica. Tots aquests factors de risc esmentats anteriorment en la descripció del model ecològic, poden incidir negativament en el procés de socialització que es materialitza en una manca de transmissió i interiorització de les habilitats cognitives genuïnes d'un comportament prosocial.

Si durant el procés de socialització el nen i l'adolescent es veu exposat a models de referència allunyats de la norma, difícilment aprendrà i utilitzarà les habilitats apropiades.

El fet de no disposar d'eines i recursos per interactuar amb el medi, la situació de conflicte individu-societat anirà augmentant progressivament. Aquests dèficits en el procés de socialització són les causes processuals i conservadores de la conducta delictiva.

La persona violenta presenta una conducta desadaptada socialment: *ROSS I FABIANO identifiquen sis habilitats cognitives i atribueixen al dèficit d'aquestes l'estatus de causes mantenedores de la desadaptació.*

1. *Auto control.* significa dominar i regular els impulsos segons les circumstàncies. Les persones desadaptades tenen un baix auto control perquè tenen dificultats per regular la seva conducta d'una forma racional i planificada. Tenen un comportament impulsiu, orientat a l'acció.
2. *Estil cognitiu.* Les persones desadaptades són persones orientades a l'acció i no a la reflexió. Això provoca que tinguin un pensament de tipus concret i no pas abstracte i global. La principal característica del pensament concret és que provoca respostes molt rígides, estereotipades, mecàniques. Sempre entenen els problemes de la mateixa manera, interpreten les noves situacions mitjançant esquemes de pensament estables, recorren a patrons que corresponen a situacions passades. Això provoca que no valorin o tinguin en compte les noves circumstàncies i no s'hi sàpiguen adaptar. Són conductes repetitives que impliquen una deficient adaptació a la realitat. Aquest estil cognitiu explica el problema de la reincidència (no són capaços de veure alternatives).
3. *Locus de control:* Explica com les persones creiem que podem influir i controlar en els esdeveniments de la nostra vida. Podem distingir entre *locus* de control intern i extern. El *locus* de control intern és el de les persones que perceben que allò que els passa a la vida ve determinat per factors interns. Localitzen la responsabilitat en ells mateixos.

Les persones desadaptades acostumen a presentar un *locus* de control extern, és a dir, creuen que el que els passa a la vida està determinat per causes externes a ells, neguen les seves pròpies responsabilitats i atribueixen la seva conducta a factors fora del seu control (transferència de culpes). No admetre la pròpia responsabilitat implica reincidir i no entendre que és el que han fet malament.

4. *Perspectiva de futur:* Les persones desadaptades presenten dificultats a l'hora de valorar o reconèixer la rellevància de la seva conducta en el futur. No són capaços de preveure les conseqüències que es produiran a llarg termini. Per tant no entenen la necessitat de canviar en el moment actual per tenir un *altre* futur i no valoren en la seva mesura el risc.
5. *Presa de perspectiva social:* Els delinqüents presenten problemes perceptius en l'àrea de relació interpersonal. Tenen disfuncions a l'hora d'interpretar les relacions socials; són incapaços de preveure la reacció de l'altre i no saben veure altres punts de vista.

La presa de perspectiva social implica: empatia, comprendre les idees i valors dels altres i anticipar les reaccions dels altres. Alguns autors diuen que el retard en l'adquisició de la presa de perspectiva social està en relació amb el desenvolupament de conductes desviades; persistència d'un pensament egocèntric i mecànic. Aquest tipus de pensament condueix a les persones a veure les lleis i normes com a imposicions o simples arbitrarietats.

6. *Resolució de problemes interpersonals*: És equiparable al que coneixem com a presa de decisions. Tota decisió té un mètode: *situació* → *anàlisi* → *ensem opcions* → *valorem* → *escollim* → *apliquem resposta*. Decidir implica enfrontar-se a les situacions de la vida quotidiana i trobar la resposta més correcta en cada moment.

Spivak identifica cinc recursos bàsics per a la resolució de problemes interpersonals:

- Consciència de problema: reconèixer, veure que hi ha problemes interpersonals i que les persones som capaços de resoldre'ls.
- Pensament alternatiu: ser capaç de veure diverses opcions, diferents solucions a un problema.
- Pensament conseqüencial: habilitat per establir passos o fases necessàries per obtenir una determinada meta (implica veure possibles obstacles).
- Pensament acció-fi: assumir i adonar-se dels efectes que les nostres accions puguin tenir. Avançar resultats i ser responsables de nosaltres mateixos.
- Pensament causal: saber apreciar que la pròpia conducta té repercussions en els altres i que la pròpia conducta pot estar influenciada pels altres.

La manca d'aquestes habilitats cognitives pot desembocar en una conducta desadaptada, antisocial. Sense tenir aquestes HHCC incorporades, la persona no disposa de filtres i mecanismes per regular la seva conducta de forma prosocial i assertiva. Li costa arribar a pensar alternatives d'actuació diferents a una violència que ja tenen mecanitzada (rutina).

2. Definicions i interpretació del fenomen

2.1 La violència fills-pares

Quan parlem de violència fills-pares ens referim a aquella relació problemàtica, que es dona entre els fills i els pares i que es caracteritza per la presència d'agressions i/o amenaces, físiques i/o verbals dels fills vers els seus progenitors.

Caldria diferenciar en la violència dels fills vers els pares:

- Quan és símptoma d'una problemàtica més àmplia de salut mental, disminució psíquica, consum de tòxics,.. que explica i/o emmarca aquests comportaments, - encara que no els legítima. La intervenció que s'haurà de fer ve definida per la problemàtica més gran.

- Quan la violència dels fills vers als pares és un problema amb entitat pròpia que no respon a cap altre trastorn o problema greu i individual del jove. En aquest segon supòsit és quan es dona el marc relacional conflictiu en el qual es produeixen les agressions. També pot, o no, anar acompanyada de possibles consums de tòxics, problemes de salut mental,... Però aquests mai no seran la causa de les agressions sinó més elements de la problemàtica familiar – personal

La violència dels fills a pares, com a fenomen específic; es fa difícil de generalitzar atès que no obeeix a un únic perfil de jove. D'entrada, podríem diferenciar dos grups de joves que tenim amb alguna mesura imposada des de la jurisdicció de menors i que presenten violència vers els pares i/o mares.

- Joves amb fets que se subscriuen únicament a la violència en el si de la llar vers els pares. Joves que estan normalitzats en altres aspectes, que focalitzen en conflictes en l'àmbit familiar, que ens arriben per una mesura de violència i/o maltractament familiar i no tenen altre tipus de mesures.

- Joves amb fets que s'emmarquen dins un perfil delinqüencial més ampli; que tenen una o més mesures amb presència de violència i que poden tenir, o no, una problemàtica diferent que va més enllà de la violència familiar i, durant el procés d'execució de la mesura, surt a la llum la violència que exerceixen vers els seus pares.

Més enllà del fet violent no trobaríem característiques o causalitats comunes a tots els casos que treballem que ens permetessin establir una interpretació unívoca d'aquest fenomen. No obstant això, sí que trobem certs elements que, malgrat que alguns no apareguin en tots els casos, ens els trobem amb major o menor grau d'intensitat en els diferents casos en què estem treballant i que ens poden ajudar a entendre aquest fenomen malgrat l'especificitat de cadascuna de les persones i els entorns amb els quals estem intervenint.

Pel que fa a la relació entre els pares i els fills:

Reproducció de dinàmiques relacionals que han viscut d'infants

Hi ha joves que han viscut maltractaments per acció o negligència o que han viscut que un dels membres de la família en maltractava un altre. Això ha fet que durant la infància han viscut l'insult, el menyspreu, la manca de respecte o l'agressió com a formes de relacionar-se en el si de la llar fins al punt de *normalitzar-les* i viure-les com a manera vàlida de comunicar-se.

Relacions simètriques

Els pares o les mares han establert relacions i dinàmiques pràcticament simètriques amb els fills o les filles. En aquests casos els fills entenen que poden tractar als pares, mares o com si fossin companys i a voltes poden enfrontar-se amb ells com ho podrien fer amb un igual.

Confrontació de rol

El/la jove s'enfronta al pare o la mare per competir pel rol que aquest membre ocupa en el si de la llar. Ja sigui perquè no troba reconegut el seu rol o consideri que aquest està menystingut; perquè es consideri a si mateix, o altres membres de la família, com a víctima; perquè vol substituir el seu rol pels *beneficis* que creu li comportarà el nou. En aquests casos es produeix la violència dintre del que podríem anomenar de cultura de vencedors i vençuts; és a dir, perquè hom guanyi l'altre ha de perdre.

Pautes culturals diferents

A causa dels processos migratoris, ja sigui interiors o forans; a les creences religioses o al substrat històric que hom ha viscut; ens trobem amb joves que les seves pautes culturals són diferents a les *normalitzades*; generalment es regeixen per patrons on la figura de l'home està per sobre del de la dona i pot ésser vàlid l'ús de la força física per contestar aquell comportament que mostra la dona i no és el desitjat.

Manca de límits

Davant comportaments de confrontació amb els pares el jove no ha vist reprovat ni corregit el seu comportament en proporció a aquest. Així, el/la jove no dona la importància conseqüent a aquest i,

malgrat continuar i/o augmentar aquests comportaments continua sense trobar respostes proporcionades i adients. En aquests casos tant la família com el jove poden arribar a normalitzar i a no percebre amb la gravetat corresponent dinàmiques relacionals amb alts continguts d'agressivitat i, fins i tot, violència.

Divergència de models educatius

Podem trobar famílies que, per un motiu o altre, no comparteixin les mateixes idees o estratègies en l'educació dels seus fills i/o filles i aquestes divergències es facin paleses en el si de la llar. Poden arribar a crear l'animadversió del jove vers algun dels pares.

Pel que fa a aspectes de la personalitat del jove.

Manca de reconeixement de les emocions i accions

Els nois tenen dificultats per prendre consciència de les seves emocions i pensaments i accions fins i tot quan aquestes no són les volgudes per ells. Es pot donar, fins i tot, el fet que pugui entendre o percebre que el que fa està malament, que pateixi pel que està fent però li costi reconèixer-ho com a problema i que ell n'és una part important.

Manca d'habilitats socials

Els nois presenten mancances importants en diferents habilitats com per exemple l'empatia amb el sentiment de la víctima; el baix control de la ira; les estratègies per a la resolució de conflictes o d'altres fets que faciliten que en un clima de confrontació pugui acabar cometent alguna mena d'agressió.

Tots aquests factors que es donen o es poden donar en els diferents casos de violència dels joves vers els pares i/o les mares no es donen de cop i volta; no és un fet momentani i puntual per una causa, hi ha una història al darrera. Abans d'arribar al fet violent probablement hi ha hagut manques de respecte reiterades, amenaces implícites o explícites, por davant la possibilitat que porti a terme aquestes. I tot plegat afegit als diferents factors que hem fet referència anteriorment. A poc a poc l'agressor augmenta el seu poder alhora que disminueix l'autoestima de la víctima fins al punt que el temor de la víctima és major davant menors estímuls; i es crea un clima de temença i angoixa permanents que per al pare o mare pot arribar a ésser pitjor que el fet que el fill o filla els acabi agredint físicament.

A mes, les víctimes i els agressors comparteixen forts lligams emocionals i coneixences mútues. Això fa que l'agressor sigui conscient que fa més mal i com fer-ho; alhora que crea emocions confoses d'ambdós. Arribant a extrems en què tant la víctima com l'agressor poden arribar a justificar l'agressió.

Finalment cal comentar que en la majoria dels casos ens trobem també amb una desestructuració familiar; malgrat això, no es pot arribar a establir una causalitat atès que quan es dona la violència ja s'ha donat un procés en què pot ésser un efecte d'aquest.

2.2. La violència neonazi a la justícia juvenil

Entenem com a violència neonazi la que exerceixen joves; tant en grup com individualment, però sempre protegits per l'escut del grup, i de la seva ideologia nazi. Aquesta violència s'exerceix contra els altres en espais públics. Entenem per altres tot aquell que no s'ajusta al seu prototip de persona blanca, europea i d'ordre. Per tant les seves potencials víctimes són: estrangers; joves d'ideologia contrària a la seva, especialment *red skins*, antifeixistes, joves de grups d'esquerra; qualsevol ciutadà que respongui a les seves provocacions o qualsevol ciutadà que el grup identifiqui com a delinqüent, drogoaddicte, separatista, etc.

Els membres dels grups neonazi acostumen a vestir de manera provocadora, amb estètica *skin* i samarretes que inciten la violència i l'odi racial.

Aquesta estètica evoluciona amb el temps, darrerament aquesta evolució els hi ha portat a vestir de manera molt menys agressiva. Mantenen els cabells curts, patilles llargues i amples però acostumen a portar texans i camises de quadres o bé diferents polos. Mantenen les botes o calçat esportiu negre que en el cas de les botes pot esdevenir arma de l'agressió. A poc a poc les insígnies van desapareixent i canviant-se per altres codis com el 88, drogues no, etc.

Els agrada tatuar-se amb diferents signes que els identifiquen; creus celtes, guerrers víkings, cascs nazis, etc.

La forma d'actuar en grup els ha portat a utilitzar l'expressió *sortir de cacera*. Aquestes sortides acostumen a dur-se a terme en divendres i dissabte vespre. Sovint després d'haver ingerit alcohol i altres tòxics. Qualsevol persona que es creui amb el grup pot esdevenir una víctima, especialment si respon a alguna de les provocacions del grup.

3. Anàlisi del fenomen

3.1. La violència fills - pares

En els quadres següents es fa una descripció exhaustiva de diferents ítems que al llarg de l'experiència de treball d'intervenció educativa s'han pogut observar. En determinats casos identificarem una petita mostra dels ítems exposats, però el recull intenta ser exhaustiu i així podem trobar en cada cas algun indicador vàlid per al treball d'observació i posterior treball d'intervenció. Els ítems estan agrupats d'acord amb l'espai de relació familiar i en un nivell més personal, cada un d'aquests es desglossa de centrar l'atenció en els aspectes del jove, dels pares, del grup d'iguals, així com també es fa una referència a l'àmbit escolar-laboral o als elements històrics, dins de l'àmbit personal.

Violència fills – pares		
Àmbit de relació Familiar	Factors de risc	Factors de protecció
Dels pares	<p>Dificultats afectives</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Xantatge emocional. ✗ Negligència en la criança. ✗ Falta d'empatia. <p>Dificultats normatives</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Pèrdua d'autoritat. ✗ Abdicació funcions de parentiu ✗ Actituds intransigents. ✗ Rigidesa normativa. ✗ Cansament i desinterès educatiu. ✗ Sobreprotecció. ✗ No assumptió i desenvolupament de les funcions de parentiu . ✗ Dificultats per analitzar la situació. ✗ Baixa cohesió familiar. ✗ Autopercepció desajustada de les possibilitats reals d'actuació educativa. <p>Dificultats personals</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Insuficients habilitats educatives dels pares. ✗ Poca disposició a col·laborar. ✗ Por als canvis, poca confiança. ✗ Inseguretat en l'actuació. ✗ Sense criteris de criança clars. ✗ Organització familiar caòtica. ✗ Poc temps de dedicació als fills. ✗ Utilització dels fills en l'enfrontament entre pares. 	<p>Afectius</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Bona vinculació familiar. ✗ Capacitat per expressar sentiments. ✗ Capacitat corregir i estimar de manera incondicional. ✗ Capacitat de raonament crític. <p>Normatius</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Habilitats educatives ✗ Flexibilitat. ✗ Autopercepció ajustada de les possibilitats reals d'actuació educativa. ✗ Coherència normativa. ✗ Rols ben delimitats ✗ Elevada cohesió familiar ✗ Consciència del problema ✗ Consciència de les pròpies limitacions educatives. ✗ Receptivitat vers el canvi. <p>Personals</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Actitud de col·laboració. ✗ Raonament crític. ✗ Assertivitat. ✗ Dedicació de temps a la família. ✗ Correspondència entre la normativa establerta i les pròpies actuacions. ✗ Vida familiar regular, amb rutines clares i estables.

Violència fills – pares		
Àmbit dels iguals	Factors de risc	Factors de protecció
Actuacions del jove	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Amics dissocials. ✗ Realització d'activitats dissocials. ✗ Dificultats procés d'individualització. ✗ Dificultats per establir vincles. ✗ Introducció en grups violents. ✗ Gust pel risc i perill. ✗ Actitud desafiant, busca el conflicte actiu. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Relació amb grups prosocials. ✗ Participació en activitats de lleure organitzades ✗ Actitud assertiva envers els amics. ✗ Capacitat per triar amics. ✗ Capacitat per evitar situacions de risc. ✗ Manteniment del propi criteri segons uns principis d'actuació social clars. ✗ Motivació per projectes de futur.
Actuacions de la família	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Poc criteri normatiu vers les relacions del fill. ✗ Desconeixement ambients de relació del fill. ✗ Pares <i>col·legues</i> ✗ Desinterès pels amics dels fills. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Coneixedors amics del fill. ✗ Ascendència per influir en l'elaboració d'un criteri per a la tria d'amics. ✗ Autoritat reconeguda envers les relacions del fill. ✗ Capacitat per oferir alternatives de lleure ✗ Rols de parentiu amb límits massa permeables en relació amb el grup d'iguals del fill.

Violència fills – pares		
Àmbit escolar - laboral	Factors de risc	Factors de protecció
Actuacions del jove	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Poc interès pel treball ✗ Fracàs escolar. ✗ Desinterès per la formació. ✗ Deficients habilitats laborals. ✗ Sense competències transversals per mantenir la feina. ✗ Manca de criteri d'administració dels diners. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Amb ganes de treballar: esforçar-se, aprendre, complir... ✗ Habituat a l'estudi. ✗ Valoració de la formació ✗ Bones habilitats laborals (d'accés i manteniment a la feina). ✗ Actitud favorable de promoció laboral. ✗ Control adient de les despeses.
Actuacions de la família	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Poca valoració de la formació ✗ Poca o nul·la relació amb l'escola ✗ Poca exigència laboral. ✗ No donen exemple amb els seus historials laborals. ✗ Exigència del seu fill. ✗ Absència de criteris i control envers l'organització econòmica del fill. ✗ Descontrol horari de família. ✗ Desinterès pels projectes del fill. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Valoració de la formació ✗ Comunicació fluida dels pares amb l'escola. ✗ Valoració i reconeixement de l'esforç del fill. ✗ Pares amb una bona xarxa de contactes laborals. ✗ Control de les despeses del fill. ✗ Suport als projectes personals del fill.

Violència pares - fills		
Àmbit personal	Factors de risc	Factors de protecció
Del jove	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Consum de tòxics. ✗ Patologia psíquica. ✗ Inestabilitat emocional ✗ Habilitats socials no interioritzades. ✗ Autoestima baixa. ✗ Autoimatge negativa. ✗ Baixa assertivitat. ✗ Vulnerable, es deixa portar ✗ Influència d'ideologies totalitàries 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Motivacions personals que estructurin el projecte de futur. ✗ Autoimatge ajustada. ✗ <i>Locus</i> de control intern. ✗ Habilitats socials i cognitives interioritzades ✗ Amb opinió i criteri propi.
Dels pares	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Consum de tòxics. ✗ Patologia psíquica. ✗ Inestabilitat emocional. ✗ Rigidesa i hermetisme. ✗ Egocèntrics. ✗ Estil de vida marginal. ✗ Baixa assertivitat. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Pares flexibles. ✗ Pares col·laboradors. ✗ Pares disposats a dedicar temps als fills. ✗ Pares amb un estil educatiu autoritari recíproc. ✗ Pares amb una àmplia xarxa de relació social. ✗ Pares dialogants.
Històrics	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Factors ideològics i culturals. ✗ Vivència del fet delictiu. ✗ Vivència de la mesura judicial. ✗ Història familiar. ✗ Genograma. ✗ Conflictes i enfrontaments entre la parella. 	

3.2. La violència neonazi a justícia juvenil

Violència neonazi		
Àmbit de relació familiar	Factors de risc	Factors de protecció
Del jove	<p>Dificultats afectives</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Dificultats per reconèixer emocions. ✗ Dificultats expressió sentiments ✗ Dificultat per establir lligams amb altres. ✗ Insensibilitat emocional. ✗ Falta d'empatia. <p>Dificultats normatives</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Desprestigi i no reconeixement de la figura dels pares. ✗ No acceptació de la normativa familiar. ✗ Sense un lloc al sistema familiar (desconfirmació). ✗ Dinàmica d'enfrontament habitual. ✗ Resistència a assumir responsabilitats ✗ Autopercepció de ser víctima. <p>Dificultats personals</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Manca d'habilitats de relació. ✗ Sentiment d'omnipotència. ✗ Por a la realitat. ✗ Pànic a la pròpia feblesa ✗ Manca d'assertivitat. 	<p>Afectius</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Lligams forts i estables amb els membres més pròxims de la família d'origen. ✗ Capacitat per expressar sentiments i idees pròpies. <p>Normatius</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Respecte normativa família: assumpció de límits. ✗ Consciència del problema. ✗ Sentiment de responsabilitat. <p>Personals</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Disposició per afrontar les dificultats. ✗ Disposició per establir diàleg i arribar a acords vinculants. ✗ Capacitat de raonament crític. ✗ Autoavaluació i autocrítica positiva per créixer.

Violència neonazi		
Àmbit familiar	Factors de risc	Factors de protecció
Dels pares	<p>Dificultats afectives</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Dificultats vinculació afectiva. ✗ Dificultats expressió sentiments. ✗ Insensibilitat emocional. ✗ Falta d'empatia. <p>Dificultats normatives</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Pares maltractadors que es relacionen mitjançant la violència. ✗ Pares absents. ✗ Poques capacitats i disposició per l'actuació ✗ Abdicació funcions de parentiu. ✗ Desbordament per la situació i la ideologia dels fills que dona lloc a l'immobilisme. ✗ Poques habilitats educatives. ✗ Actitud egoista en relació amb el temps de dedicació ✗ Cansament i desinterès educatiu ✗ Sobreprotecció. ✗ Pares que comparteixen el tarannà del fill. ✗ Negació del problema. <p>Dificultats personals</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Poca disposició a col·laborar. ✗ Por als canvis, poca confiança. ✗ Ocultament d'algunes realitats. 	<p>Afectius</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Vincles familiars sòlids. ✗ Capacitat per expressar sentiments. ✗ Capacitat de corregir i estimar incondicionalment. <p>Normatius</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Habilitats educatives ✗ Pares flexibles ✗ Autopercepció ajustada de les possibilitats reals d'intervenció educativa. ✗ Coherència normativa. ✗ Temps de dedicació ✗ Rols ben delimitats ✗ Elevada cohesió familiar ✗ Consciència de problema ✗ Consciència de les pròpies dificultats. ✗ Receptivitat davant el canvi. ✗ Pares que assumeixen la dificultat i es consideren part de la solució (corresponsabilitat en la situació). <p>Personals</p> <ul style="list-style-type: none"> ✗ Pares col·laboradors. ✗ Pares amb habilitats socials. ✗ Pares participatius.

Violència neonazi		
Àmbit dels iguals	Factors de risc	Factors de protecció
Actuacions del jove	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Relacions tancades dintre d'un mateix cercle. ✗ Realització d'activitats dissocials. ✗ Dificultats procés d'individualització ✗ Visió dogmàtica de la joventut. ✗ Relació amb grups violents. ✗ Provocació. ✗ Tendència a l'enfrontament. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Relació amb gent d'altres grups. ✗ Realització d'activitats normalitzades. ✗ Actitud crítica. ✗ Capacitat per triar amics. ✗ Capacitat per evitar situacions de risc. ✗ Capacitat per mantenir el control. ✗ Motivació per projecte d'autonomia clar.
Actuacions de la família	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Poc criteri normatiu ✗ Desconeixement ambients de relació del fill ✗ Desinterès amics dels fills ✗ Desinterès ambients de relació del fill ✗ Absència de normativa en les relacions del fill. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Coneixedors amics del fill. ✗ Capacitat d'influència tria grup d'amics ✗ Capacitat normativa ✗ Capacitat per oferir alternatives de lleure ✗ Rols familiars clars

Violència neonazi		
Àmbit personal	Factors de risc	Factors de protecció
Del jove	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Consum de tòxics. ✗ Patologia psíquica. ✗ Inestabilitat emocional ✗ Limitació cognitiva o intel·ligència al servei de la manipulació i la seducció. ✗ Autoimatge negativa. ✗ Baixa assertivitat. ✗ Inseguretat. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Idees i projectes clars. ✗ Control emocional. ✗ Sense limitacions de caire cognitiu. ✗ Imatge positiva. ✗ Habilitats relacionals i comunicacionals. ✗ Assertivitat alta. ✗ Seguretat personal
De la família	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Enfrontament entre progenitors ✗ Separació progenitors. ✗ Consum de tòxics. ✗ Patologia psíquica. ✗ Inestabilitat emocional. ✗ Rigidesa i hermetisme. ✗ Egocèntrics. ✗ Poques habilitats socials. ✗ Baixa assertivitat. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Pares flexibles. ✗ Pares col·laboradors. ✗ Pares amb disponibilitat. ✗ Nivell sociocultural mitjà-alt.
Històrics	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Història familiar. ✗ Genograma. ✗ Vivència del fet delictiu. ✗ Vivència de la mesura judicial. ✗ Factors ideològics i culturals. ✗ Conflictes i enfrontaments entre la parella 	

4. Intervencions: recursos, eines i estratègies

A l'hora de fer aportacions a les bones pràctiques, en referència al tema que ens ocupa, fruit de l'experiència, de l'intercanvi entre professionals i dels coneixements adquirits, s'ha intentat fer un recull de diferents ítems que poden ajudar en la intervenció i actuació per tractar satisfactòriament la problemàtica que es planteja.

L'exposició és extremadament esquemàtica i exhaustiva, per tant s'entén com un instrument de treball, on els ítems han d'estar sustentats en el coneixement dels professionals, que són qui han de donar veritable valor a la intervenció, amb la conjunció i combinació del diferents ítems aquí exposats.

4.1 Violència fills – pares. Intervencions amb pares

Àmbit d'intervenció amb la família

Objectius generals

- ✘ Que els pares acceptin la seva responsabilitat en el conflicte
- ✘ Que els pares col·laborin en les actuacions programades pel tècnic d'MO

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✘ Explicar als pares el contingut de la mesura i les obligacions afegides. ✘ Donar a conèixer i raonar amb els pares les actuacions programades pel tècnic en el PEI. ✘ Emmarcar la col·laboració dels pares en l'execució de la mesura. ✘ Que els pares formulin la denúncia davant de situacions de violència ⁱ. 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ El tècnic d'MO: ✘ Entrevistes amb la família. ⁱⁱ ✘ Apropament vinculant. ⁱⁱⁱ ✘ Lectura sentència ^{iv}. ✘ El PEI. ^v ✘ Contrastar la informació rebuda. ^{vi} 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ El jutge de menors. ✘ La Fiscalia. ^{vii}

Objectius família (pel que fa als pares envers la família)

- ✘ Que la família estableixi una normativa clara i factible. ^{viii}
- ✘ Que els pares s'esforcin per conèixer el seu fill. ^{ix}
- ✘ Que els pares clarifiquin el seu rol i interaccionin amb el fill per tal de definir també el seu paper.
- ✘ Que els pares tinguin una actitud oberta als canvis.
- ✘ Que els pares, estiguin disposats a invertir temps i esforços a reconduir la situació. ^x

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Valorar amb els pares la conveniència o no de fomentar l'emancipació del jove. ✓ Reforçar i/o canviar la posició dels pares (rol invers), o bé intentar mantenir la neutralitat. ✓ Desenvolupar estratègies per evitar la confrontació d'igual a igual. ✓ Combinar i/o prioritzar intervencions conjuntes i/o individuals. ✓ Analitzar les actuacions dels pares i les del menor per objectivar els punts de confrontació ✓ Derivar els pares a professionals especialistes en relacions familiars. ✓ Establir coordinacions entre tots els professionals que hi intervenen. ✓ Organitzar activitats de grup amb pares amb problemàtiques semblants. ✓ Identificar els espais de poder dels pares i del fill. ✓ Identificat les necessitats reals de canvi d'estatus i de relacions que tenen els pares i confrontar-lo amb els esforços necessaris per assolir-los. ✓ Treballar l'elaboració i la implementació de la normativa familiar. ✓ Fomentar els espais de relació i de comunicació pares fill. ✓ Evitar o afavorir la participació de tercers, (familiars, xicotes, amics) en el procés d'intervenció. ✓ Ensenyar els pares tècniques de negociació i de pacte. ✓ Aplicar tècniques de mediació. ✓ Promoure separacions <i>terapèutiques</i> temporals entre els pares i el seu fill. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Entrevistes conjuntes.^{xi} ✓ Mapes d'espais de coneixença del fill.^{xii} ✓ Tècniques de mediació.^{xiii} ✓ Mesura i/o recurs de convivència.^{xiv} ✓ Suport a la emancipació. ✓ Psicòleg MO.^{xv} ✓ Grups de pares d'autoajuda.^{xvi} ✓ Programa PDS, d'intervenció psicoeducativa amb grups de pares.^{xvii} ✓ Documents de pactes.^{xviii} ✓ Elaborar un mapa d'espais de poder.^{xix} ✓ Diagramar els punts de confrontació pares fill.^{xx} ✓ Diagramar els guanys i pèrdues de les parts en el procés de canvi.^{xxi} ✓ Ajuda a l'elaboració d'una normativa familiar, aplicable^{xxii} ✓ Debatre amb els pares, sobre articles i vídeos on es reflecteixin bones actituds educatives.^{xxiii} 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Terapeutes familiars.^{xxiv} ✓ Mediator comunitari. ✓ UBASP.^{xxv} ✓ Trobades en xarxa dels agents que intervenen.^{xxvi} ✓ Escoles de pares.^{xxvii} ✓ Altres adults pro socials.^{xxviii}
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Valorar amb els pares la conveniència o no de fomentar l'emancipació del jove. ✓ Reforçar i/o canviar la posició dels pares (rol invers), o bé intentar mantenir-ne la neutralitat. ✓ Desenvolupar estratègies per evitar la confrontació d'igual a igual. ✓ Combinar i/o prioritzar intervencions conjuntes i/o individuals. ✓ Analitzar les actuacions dels pares i les del menor per objectivar els punts de confrontació ✓ Derivar els pares a professionals especialistes en relacions familiars. ✓ Establir coordinacions entre tots els professionals que hi intervenen. ✓ Preparar activitats de grup amb pares amb problemàtiques semblants. ✓ Identificar els espais de poder dels pares i del fill. ✓ Identificat les necessitats reals de canvi d'estatus i de relacions que tenen els pares i confrontar-lo amb els esforços necessaris per assolir-los. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Entrevistes conjuntes.^{xxix} ✓ Mapes d'espais de coneixença del fill.^{xxx} ✓ Tècniques de mediació.^{xxxi} ✓ Mesura i/o recurs de convivència.^{xxxii} ✓ Suport a la emancipació. ✓ Psicòleg MO.^{xxxiii} ✓ Grups de pares d'autoajuda.^{xxxiv} ✓ Programa PDS, d'intervenció psicoeducativa amb grups de pares.^{xxxv} ✓ Documents de pactes.^{xxxvi} ✓ Elaborar un mapa d'espais de poder.^{xxxvii} ✓ Diagramar els punts de confrontació pares fill.^{xxxviii} ✓ Diagramar els guanys i pèrdues de les parts en el procés de canvi.^{xxxix} ✓ Ajuda a l'elaboració d'una normativa familiar, aplicable^{xl} ✓ Debatre amb els pares, sobre articles i vídeos on es reflecteixin bones actituds 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Terapeutes familiars.^{xlii} ✓ Mediator comunitari. ✓ UBASP.^{xliii} ✓ Trobades en xarxa dels agents que hi intervenen.^{xliiv} ✓ Escoles de pares.^{xliiv} ✓ Altres adults pro socials.^{xliiv}

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Treballar l'elaboració i la implementació de la normativa familiar. ✓ Fomentar els espais de relació i de comunicació pares fill. ✓ Evitar o afavorir la participació de tercers, (familiars, xicotes, amics) en el procés d'intervenció. ✓ Ensenyar als pares tècniques de negociació i de pacte. ✓ Aplicar tècniques de mediació. ✓ Promoure separacions <i>terapèutiques</i> temporals entre els pares i el seu fill. 	<p>educatives.^{xii}</p>	
---	----------------------------------	--

Objectius, grup iguals (pel que fa als pares envers el grup d'iguals)

- ✗ Que els pares coneguin els grups de relació del seu fill.
- ✗ Que els pares promoguin en el seu fill un criteri clar en relació amb les relacions amb altres joves.
- ✗ Que els pares estableixin una normativa clara a casa en relació amb la presència dels amics.
- ✗ Que els pares estableixin una normativa horària

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✗ Fomentar les tècniques de persuasió i influència dels pares. ✗ Orientar en activitats familiars alternatives. ✗ Estimular el coneixement dels amics i les activitats del seu fill ✗ Intercanvi d'informació pares – tècnic ✗ Orientar els pares a fi que potenciïn activitats de lleure normalitzat pel seu fill. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ <i>Planificació</i> ^{xlvii} d'activitats. ✗ Sistematitzar l'intercanvi ^{xlviii} d'informació, pares - tècnic 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Activitats de lleure en família. ^{xlix} ✗ Activitats de lleure, organitzat. ⁱ

Objectius escolars-laborals (pel que fa als pares en relació amb l'escola i/o el treball)

- ✗ Que els pares tinguin una actitud coherent entre el que demanen al seu fill en relació amb el treball i la formació i la seva actitud.
- ✗ Que els pares participin i ajudin en la recerca laboral.
- ✗ Que els pares es preocupin pel rendiment escolar dels seus fills.
- ✗ Que els pares participin en la recerca d'alternatives escolars i/o laborals

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✗ Orientar els pares per tal que reforcin positivament els èxits dels seus fills. ✗ Evitar la sobreprotecció dels pares. ✗ Establir un canal de comunicació 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Graelles de control de gestions. ⁱⁱ ✗ Llistes d'objectius assolits. ⁱⁱⁱ 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Tutors i mediadors escolars. ✗ Sistema de premis i càstigs. ⁱⁱⁱⁱ

<p>fluid amb els pares en relació amb les gestions que es realitzen</p> <ul style="list-style-type: none"> ✘ Fomentar la relació dels pares amb els recursos formatius. ✘ Valorar positivament davant dels pares els èxits del fill. 		
--	--	--

Objectius, personals pares (pel que fa a les actituds personals dels pares)

- ✘ Que els pares siguin conscients dels seus problemes de salut mental, control emocional o toxicomanies.
- ✘ Que les situacions d'enfrontament personal no incloguin el menor.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✘ Derivar o orientar els pares als recursos especialitzats més adients. ✘ Separar el conflicte personal dels problemes del menor. 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Entrevistes conjuntes i/o individuals.^{lv} ✘ Psicòleg de medi obert ^{lv} 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Mediació familiar. ^{lv} ✘ Xarxa pública de salut mental i toxicomanies.

4.2 Violència fills- pares. Intervencions amb el jove

Àmbits d'intervenció amb el jove

Objectius generals de la mesura

- ✘ Que el jove accepti la seva responsabilitat en el conflicte
- ✘ Que el jove participi activament en les actuacions programades pel tècnic d'MO.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✘ Aconseguir una bona vinculació amb el jove. ✘ Donar a conèixer i raonar amb el menor les actuacions programades pel tècnic en el PEI. ✘ Raonar i explicar al menor la pertinença de la mesura com a resposta de la seva conducta infractora. ✘ Fer veure al menor l'obligatorietat i les obligacions de la mesura. 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ El tècnic d'MO ✘ Entrevistes individuals i conjuntes.^{lvii lviii} ✘ Establir un vincle relacional d'ajuda.^{lix} ✘ Lectura sentència. ✘ El PEI. ✘ Contrastar informació ✘ El SAVRY^{lx} 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ El jutge de menors. ✘ La Fiscalia.

Objectius de l'àmbit familiar (del menor envers els seus pares)

- ✘ Que el jove accepti i compleixi la normativa familiar.
- ✘ Que el jove entengui el seu rol i el dels seus pares dins la família.
- ✘ Que el jove iniciï una actitud de canvi, en les seves relacions amb la família.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✘ Decidir si cal recuperar el vincle familiar o bé ajudar a trencar-lo. ✘ Fomentar que el jove elabori un projecte d'emancipació responsable ✘ Reforçar la posició del jove, la dels pares o bé intentar^{lxii} mantenir la neutralitat. ✘ Combinar i/o prioritzar intervencions conjuntes i/o individuals.^{lxiii} ✘ Fer evident al jove la relació entre les seves actuacions i els problemes que hi ha a la família. ✘ Derivar el jove a professionals especialistes en relacions familiars. ✘ Establir coordinacions entre tots els professionals que hi intervenen. ✘ Preparar activitats de grup amb menors amb problemàtiques semblants. ✘ Identificar els espais de poder del jove i dels pares. ✘ Identificar les necessitats reals de canvi d'estatus i de relacions que té el jove. ✘ Treballar la comprensió i l'acceptació de la normativa familiar. ✘ Fomentar els espais de relació i de comunicació fill - pares. ✘ Evitar o afavorir la participació de tercers, (familiars, parelles, amics) en el procés d'intervenció. ✘ Ensenyar al menor eines de control emocional i de resolució de conflictes. ✘ Emprar tècniques de mediació i de pacte entre el jove i la família. ✘ Promoure separacions <i>terapèutiques</i> temporals entre el menor i la família. 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Entrevistes conjuntes. ✘ Mesura i/o recurs de convivència. ✘ Suport a l'emancipació. ✘ Tallers en grup de reflexió i autoajuda. ✘ Documents de normes i compromisos. ✘ Documents de pactes. ✘ Elaborar un mapa d'espais de poder. ✘ Diagramar les seqüències dels conflictes jove pares.^{lxiii} ✘ Emplenar una graella del que es pot guanyar o perdre amb el canvi d'actitud.^{lxiv} ✘ Articles i vídeos per reflexionar sobre els seus comportaments i actituds. ✘ Emprar tècniques de mediació. ✘ Programes^{lxv} : ← → ✘ Individuals o en grup ✘ <i>Control d'impulsos^{lxvi}</i> ✘ <i>Control emocional</i> ✘ <i>Resolució de conflictes.</i> ✘ <i>Mediació^{lxvii}</i>. ✘ <i>Acceptació de la norma.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Terapeutes familiars ✘ Psicòleg MO ✘ Altres adults prosocials de l'entorn. ✘ Mediator comunitari ✘ UBASP. ✘ Trobades en xarxa amb tots els agents que hi intervenen. ✘ Programes comunitaris.

Objectius de l'àmbit dels iguals (del menor en relació amb els seus companys)

- ✘ Que el jove triï grups de relació prosocials
- ✘ Que el jove sàpiga evitar els moments de risc i les activitats delictives
- ✘ Que el jove sàpiga identificar les interferències que el grup causa en la seva relació familiar.
- ✘ Que el jove sàpiga mantenir els seus interessos per sobre dels del grup.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Treballar les habilitats relacionades amb la presa de decisions, i la pressió de grup. ✓ Fer una anàlisi conjunta de la influència del grup en els conflictes familiars. ✓ Ajudar el jove a classificar els seus valors per tal d'establir les prioritats d'actuació. ✓ Reflexionar sobre els límits de la nostra llibertat d'actuació i la dels altres. ✓ Orientar i reflexionar en relació amb el risc. ✓ Orientar el jove en relació amb espais de lleure organitzat. 	<p>Programes: Individuals o en grup ↔</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ <i>Presa de decisions.</i> ✓ <i>Pressió de grup</i> ✓ <i>Escala de valors</i> ✓ <i>Límits</i> ✓ <i>Pensament limitador</i> ✓ <i>Anàlisi de la participació en el delictes.</i> 	<p>Programes comunitaris.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Alternatives de lleure.

Objectius escolars laborals (del menor en relació amb el treball i/o l'escola)

- ✗ Que el jove tingui una actitud positiva envers l'escola i/o el treball.
- ✗ Que el jove s'esforci per assolir les habilitats laborals o escolars necessàries per reeixir en aquest àmbit.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✗ Reforçar les actituds positives envers la formació o el treball. ✗ Fer una recerca activa de feina. ✗ Participar en tallers d'habilitats laborals. ✗ Activitats de control horari i de gestió del temps. ✗ Treballar l'acceptació de la col·laboració dels pares en aquest àmbit quan sigui convenient. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Acompanyament de recerca laboral. ✗ Gestor ocupacional. ↔ ✗ Graelles control horari. ✗ Programació de petits objectius ^{lxviii}. ✗ Entrevistes conjuntes pares o tercers ^{lxix}. ✗ Programes: ↔ ✗ <i>Individuals o en grup</i> ✗ <i>Habilitats laborals</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ SOC. ✗ Internet ^{lxx}. ✗ Comunitari ✗ Bosses de treball municipals. ✗ <u>Comunitaris</u>

Objectius de l'àmbit personal

- ✗ Que el menor reconegui la seva responsabilitat en relació amb l'abús en el consum de tòxics, la inestabilitat emocional, o la inestabilitat psíquica.
- ✗ Que el menor s'esforci per ser assertiu.
- ✗ Que el menor estigui segur i confiat en les seves possibilitats.
- ✗ Que el menor elabori un projecte de futur d'acord amb la seva realitat i les seves possibilitats.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✗ Derivar el menor a recursos específics de la xarxa, propis o privats. ✗ Participar en tallers de control emocional i d'assertivitat. ✗ Reflexionar conjuntament amb el 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Psicòleg d'MO. ✗ Valorar conjuntament amb els pares i el menor els èxits assolits. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Xarxa pública salut mental. ✗ Xarxa pública toxicomanies ✗ Recursos privats salut mental.

<p>menor en relació amb el seu projecte de futur.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✘ Reforçar positivament els èxits del menor i obrir-li expectatives. ✘ Injectar al menor perspectives de futur. 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Programes: ← → ✘ Individuals o en grup ✘ <i>Control emocional.</i> ✘ <i>Assertivitat.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Recursos privats toxicomanies. ✘ Comunitaris
--	--	---

4.3 Violència neonazi. Intervencions amb la família

Àmbits d'intervenció amb la família

Objectius genèrics de la mesura

- ✘ Que els pares acceptin la seva responsabilitat
- ✘ Que els pares col·laborin activament en les actuacions programades pel tècnic d'MO.
- ✘ Que els pares no minimitzin els actes violents del fill.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✘ Aconseguir un reconeixement de la figura del fill que no tingui a veure amb els actes violents. ✘ Donar a conèixer i raonar amb els pares les actuacions programades pel tècnic en el PEI. ✘ Explicar als pares el contingut de la mesura i les obligacions afegides. 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ El tècnic d'MO: ✘ Entrevistes individuals. ✘ Lectura de sentència molt acurada .^{lxxi} ✘ El PEI. 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ El jutge de menors. ✘ La Fiscalia. ✘ Coordinacions amb serveis socials. ✘ Coordinacions amb mestres que han conegut el menor.

Objectius familiars (dels pares respecte de la família)

- ✘ Que la família estableixi una normativa clara i factible.
- ✘ Que els pares clarifiquin el seu rol i interaccionin amb el fill per tal de definir també el seu paper.
- ✘ Que els pares tinguin una actitud oberta als canvis.
- ✘ Que els pares, estiguin disposats a invertir temps i esforços per reconduir la situació.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✘ Enfrontar un discurs de tolerància i respecte envers el seu discurs rígid. ✘ Reforçar i/o canviar la posició dels pares. ✘ Desenvolupar estratègies per evitar la confrontació d'igual a igual. ✘ Analitzar les actuacions pròpies i les del menor per objectivar els punts de confrontació ✘ Derivar els pares a professionals especialistes en relacions familiars. ✘ Establir coordinacions entre tots els professionals que hi intervenen. ✘ Organitzar activitats de grup amb pares amb problemàtiques semblants. 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Entrevistes conjuntes. ✘ Mesura i/o recurs de convivència. ✘ Documents de normes i compromisos. ✘ Documents de pactes. ✘ Emplenar una graella del que es pot guanyar o perdre amb el canvi d'actitud. 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Terapeutes familiars. ✘ Psicòleg MO ✘ Mediator comunitari. ✘ UBASP. ✘ Trobades conjuntes amb tots els agents que hi intervenen ✘ Grups d'autoajuda de pares.

<ul style="list-style-type: none"> ✗ Identificar els espais de poder dels pares i del fill. ✗ Identificar les necessitats reals de canvi d'estatus i de relacions que tenen els pares i confrontar-lo amb els esforços necessaris per assolir-los. ✗ Treballar la elaboració i la implementació de la normativa familiar. ✗ Fomentar els espais de relació i de comunicació pares fill. ✗ Evitar o afavorir la participació de tercers, (familiars, xicotes, amics) en el procés d'intervenció. ✗ Ensenyar als pares tècniques de negociació i de pacte amb el fill. 		
--	--	--

Objectius amb el grup d'iguals (dels pares respecte dels companys del fill)

- ✗ Que els pares coneguin els grups de relació del seu fill.
- ✗ Que els pares tinguin influència en les relacions del seu fill.
- ✗ Que els pares estableixin una normativa en relació amb els amics.
- ✗ Que els pares estableixin una normativa horària.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Fomentar les tècniques de persuasió i influència dels pares. ✓ Orientar sobre activitats familiars alternatives. ✓ Estimular el coneixement dels amics i les activitats del seu fill ✓ Intercanvi d'informació pares – tècnic 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Graelles de control horari. ✓ Planificació d'activitats. ✓ Sistematitzar intercanvi d'informació. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Activitats de lleure en família.

Objectius escolars i laborals (dels pares cap al treball i la formació dels fills)

- ✗ Que els pares tinguin una actitud coherent en relació amb el que demanen als seus fills.
- ✗ Que els pares participin i ajudin en la recerca laboral.
- ✗ Que els pares es preocupin pel rendiment escolar dels seus fills.
- ✗ Que els pares participin en la recerca d'alternatives escolars i/o laborals.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✗ Ensenyar als pares que reforcin positivament els èxits dels seus fills. ✗ Establir un canal de comunicació fluid amb els pares en relació amb les gestions que es duen a terme ✗ Fomentar la relació dels pares amb els recursos formatius. ✗ Valorar positivament davant dels pares els èxits del fill. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Graelles de control de gestions. ✗ Llistes d'objectius assolits. ✗ Sistema de premis i càstigs. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Tutors i mediadors escolars.

Objectius personals per als pares

- ✗ Que els pares siguin conscients dels seus problemes de salut mental, control emocional o toxicomanies.
- ✗ Que les situacions d'enfrontament personal no incloguin el menor.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✗ Derivar o orientar els pares als recursos especialitzats més adients. ✗ Separar el conflicte personal dels problemes del menor. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Entrevistes conjuntes i/o individuals. ✗ Psicòleg de medi obert. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Mediació familiar. ✗ Recursos de la xarxa o privats

4.4 Violència neonazi. Intervencions amb el jove

Àmbits d'intervenció amb el menor

Objectius genèrics de la mesura

- ✗ Que el jove accepti la seva responsabilitat en el conflicte
- ✗ Que el jove participi activament en les actuacions programades pel tècnic d'MO.
- ✗ Que el jove accepti la prevalença de les lleis per sobre d'altres codis de conducta.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✗ Aconseguir una bona vinculació empàtica. ✗ Mantenir en tot moment una actitud molt clara i coherent tant en el discurs com en les actuacions. ✗ Donar a conèixer i raonar amb el jove les actuacions programades pel tècnic en el PEI. ✗ Raonar i explicar al jove la pertinença de la mesura i els drets i deures que té en relació amb aquesta. ✗ Fer veure al jove la necessitat i les obligacions de la mesura. ✗ Raonar i explicar al jove els fonaments teòrics de la nostra societat. ✗ Confrontar el pensament del jove amb la realitat i plantejar-li opcions. ✗ Exigir al jove argumentació dels seus actes. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ El tècnic d'MO: ✗ Entrevistes individuals.^{lxxii} ✗ Lectura sentència. ✗ El PEI. ✗ Decàleg d'aspectes a tenir en compte.^{lxxiii} ✗ Contrastar molt exhaustivament i fer recerca de tota la informació que puguem en relació amb les activitats del jove.^{lxxiv} 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ El jutge de menors. ✗ La Fiscalia. ✗ Educadors de Serveis Socials. ✗ Altres figures educatives: Persones que treballen amb ell en PBC i que n'ha estat seleccionat el perfil, persones que comparteixen espais d'oci i s'han triat per influir sobre el menor^{lxxv}.

Objectius familiars (del jove respecte de la família)

- ✗ Que el jove accepti i compleixi la normativa familiar.
- ✗ Que el jove entengui el seu rol i el dels seus pares
- ✗ Que el jove iniciï una actitud de canvi, envers la seva relació amb la família

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Fomentar i/o evitar l'autonomia del jove. ✓ Combinar i/o prioritzar intervencions conjuntes i/o individuals. ✓ Establir coordinacions entre tots els professionals que hi intervenen. ✓ Organitzar activitats de grup amb menors amb problemàtiques semblants. ✓ Identificar les necessitats reals de canvi d'estatus i de relacions que té el menor. ✓ Treballar la comprensió i l'acceptació de la normativa familiar. ✓ Evitar o afavorir la participació de tercers, (familiars, parelles, amics) en el procés d'intervenció. ✓ Ensenyar al menor eines de control emocional i de resolució de conflictes. ✓ Emprar tècniques de mediació i de pacte entre el menor i la família. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Entrevistes conjuntes. <p>Programes :</p> <ul style="list-style-type: none"> Individuals o en grup ✓ <i>Control d'impulsos</i> ✓ <i>Resolució de conflictes.</i> ✓ <i>Mediació.</i> ✓ <i>Acceptació norma.</i> ✓ <i>Reflexions envers l'entorn social.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Terapeutes familiars . ✓ Psicòleg MO ✓ Mediator comunitari. ✓ UBASP. ✓ Trobades conjuntes amb tots els agents que hi intervenen. <p>Programes comunitaris</p>

Objectius amb el grup d'iguals (del jove en relació amb els seus companys)

- ✗ Presentar al jove grups de relació prosocials.
- ✗ Que el jove reconegui com a delicte les seves actuacions violentes.
- ✗ Que el jove sàpiga mantenir els seus interessos per sobre dels del grup.
- ✗ Fomentar el pensament crític en el jove.
- ✗ Fomentar la cultura del dubte enfront de la cultura del dogma.
- ✗ Conèixer exhaustivament els fonaments teòrics i la manera d'actuar del grup de pertinença del jove.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✗ Treballar les habilitats relacionades amb la presa de decisions, i la pressió de grup. ✗ Ajudar el menor a classificar els seus valors per tal d'establir les prioritats d'actuació. Ajustar els valors que el jove té amb les actuacions que fa. ✗ Reflexionar en relació amb els límits de la nostra llibertat d'actuació i la dels altres. ✗ Reconeixement de la postura de l'altre (com de la seva) per començar a dialogar. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Programes: ✗ Individuals o en grup. ✗ <i>Presa de decisions.</i> ✗ <i>Pressió de grup</i> ✗ <i>Escala de valors</i> ✗ <i>Límits</i> ✗ <i>Pensament limitat</i> ✗ <i>Anàlisi de la participació en el delicte.</i> ✗ <i>Programes de dilemes morals.</i> ✗ Debats sobre vídeos i articles seleccionats. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Programes comunitaris <p>Programes de lleure organitzat</p>

Objectius escolars laborals (del jove en relació amb l'escola i el treball)

- ✗ Que el jove tingui una actitud positiva envers l'escola i/o el treball.
- ✗ Que el jove s'esforci per assolir les habilitats laborals o escolars necessàries per reeixir en aquest àmbit.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✗ Reforçar les actituds positives envers la formació o el treball. ✗ Fer una recerca activa de feina. ✗ Participar en tallers d'habilitats laborals. ✗ Activitats de control horari i de gestió del temps. ✗ Treballar l'acceptació de la col·laboració dels pares en aquest àmbit quan sigui convenient. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Acompanyament de recerca laboral. ✗ Gestor ocupacional i recursos CIRE ✗ Graelles control horari. ✗ Diaris personals d'actuacions. ✗ Reforç positiu èxits assolits. ✗ Programació de petits objectius. ✗ Entrevistes conjuntes pares o tercers . ✗ Programes: ✗ Individuals o en grup ✗ <i>Habilitats laborals</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ SOC. ✗ Internet. Comunitaris ✗ Borses de treball municipals. Comunitaris

Objectius personals (del jove en relació amb si mateix)

- ✗ Que el jove reconegui la seva responsabilitat pel que fa a l'abús en el consum de tòxics, la inestabilitat emocional o la inestabilitat psíquica.
- ✗ Modificar l'escala de valors del jove per apropar-la a la que està socialment acceptada.
- ✗ Que el jove sigui capaç de destriar clarament les idees de les actuacions.
- ✗ Que el jove s'esforci per ser assertiu.
- ✗ Que el jove estigui segur i confiat en les seves possibilitats.
- ✗ Que el jove elabori un projecte de futur d'acord amb la seva realitat i les seves possibilitats.

Actuacions i estratègies	Recursos propis	Recursos externs
<ul style="list-style-type: none"> ✗ Derivar el menor a recursos específics de la xarxa, propis o privats. ✗ Participar en tallers de control emocional i d'assertivitat. ✗ Reflexionar conjuntament amb el menor en relació amb el seu projecte de futur. ✗ Reforçar positivament els èxits del menor i obrir-li expectatives. ✗ Injectar al menor perspectives de futur. ✗ Ajustar el PEI al grau d'identificació de l'ideari nazi. ✗ Establir una relació entre l'ideari nazi i els fets delictius en els quals ha participat. 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Psicòleg d'MO. ✗ Escriure el projecte de futur del menor. ✗ Valorar conjuntament amb els pares i el menor els èxits assolits. ✗ Fer una llista amb el menor les seves possibilitats de desenvolupament. ✗ Programes: ✗ Individuals o en grup. ✗ <i>Control emocional.</i> ✗ <i>Pensament assertiu.</i> ✗ <i>Pensament crític.</i> ✗ <i>De valors democràtics.</i> ✗ <i>De prevenció de les toxicomanies.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Xarxa pública de salut mental. ✗ Xarxa pública de toxicomanies ✗ Recursos privats salut mental. ✗ Recursos privats toxicomanies. Comunitaris

5. Annexos

Annex 1

Taula per reflectir els espais de coneixença que els pares tenen dels seus fills.

Coneixements dels pares en relació amb el seu fill			
	Àrees d'activitat del jove	Certes	Suposicions
1	En relació amb el treball o els estudis.		
2	En relació amb les activitats de lleure entre setmana.		
3	En relació amb les amistats.		
4	En relació amb el consum de tòxics.		
5	En relació amb les idees i les creences		
6	En relació amb les activitats de cap de setmana		
7	Altres		

Annex 2

Taula de compromisos i pactes entre pares i fills.

Document de pactes i compromisos núm.
..... el diadede 200.....

Reunits:

En/nad anys.

i

En/nadanys.

Acorden:

1.
.....
2.
.....
3.
.....
4.
.....
5.
.....

I perquè en quedi constància del compliment signen aquest document.

El jove.

El representat legal

En dona fe d'aquest acord en.....

Tècnica / Delegat de medi obert

Annex 3

Taula per reflectir els espais de poder dins de la família.

Espais de convivència	Dels pares	Del jove
Organització horària del jove		
Organització horària familiar		
Organització econòmica del jove		
Organització econòmica familiar		
Normativa del jove		
Normativa familiar		
Organització habitació del jove		
Organització espais comuns		

Relacions exteriors jove		
Relacions exteriors pares		
Vehicle del jove		
Vehicles familiars		
Entrada en el domicili amics del jove		
Entrada en el domicili amics de la família		
Control del comandament a distància		
Organització dels menús diaris		
Volum de la música en el domicili		
Consum de haixix en dormitori del jove		
Consum haixix espais comuns		

Annex 4

	<i>Conflictes dels pares amb el jove</i>		<i>Conflictes del jove amb els pares</i>	
Domicili	1 2 3 4 5 6		1 2 3 4 5 6	
Horari	1 2 3 4 5 6		1 2 3 4 5 6	
Gestió econòmica	1 2 3 4 5 6		1 2 3 4 5 6	
Hàbits tòxics	1 2 3 4		1 2 3 4	
Relacions	1 2 3 4 5 6		1 2 3 4 5 6	
Altres	1 2 3 4		1 2 3 4	
Total	Valoració*		Total	Valoració*
Total x valoració =			Total x valoració =	

* Valoració. 1, menys greu; 3, molt greu. La valoració pot ser la del tècnic o bé la del grau d'afectació de cada part.

Annex 5

Taula per ajudar a l'elaboració d'una normativa familiar.

Normativa familiar		
Horaris	1	
	2	
	3	
	4	
Despesa econòmica.	1	
	2	
	3	
	4	
Tasques encomanades	1	
	2	
	3	
	4	
	5	
	6	
	7	
	8	
Visites amics	1	
	2	
	3	
	4	
Música	1	
	2	
	3	
Consum haixix	1	
	2	
	3	
Menjars	1	
	2	
	3	
	1	
	2	
	3	
	4	

Annex 6

Taula de planificació de les activitats dels joves.

Hores	Matí	Migdia	Tarda	Vespre	Nit
Dies	De.... a....	De...a....	De...a	De... a...	De...a....
Dilluns					
Dimarts					
Dimecres					
Dijous					
Divendres					
Dissabte					
Diumenge					

Annex 7

Proposta d'acta o comprovant per ambdues parts, en aquells casos que pugui ser útil.

- Presencial, telefònica, etc.
- Si es considera necessari per donar rigor o per comprometre les parts

		Temes tractats	
Data			
Modalitat*			
Durada			
Participants			
Signatures*		Qüestions pendents	
Tècnic	Pares	Tècnic	Pares
Propera trobada			

Annex 10

Taula per portar el control o autocontrol de les gestions fetes, pot ser utilitzat per qualsevol dels actors que intervenen en la mesura: jove, pares o pel mateix tècnic.

Gestió	Passos	Fet	No	Incidents
1	1			
	2			
	3			
	4			
2	1			
	2			
	3			
	4			
3	1			
	2			
	3			
	4			
4	1			
	2			
	3			
	4			
5	1			
	2			
	3			
	4			

Annex 11

Proposta de decàleg de qüestions a tenir en compte en la intervenció amb joves relacionats amb grups neonazis. (s'ha de posar en consideració del Miquel Àngel)

<i>Decàleg de qüestions a tenir en compte en les intervencions amb joves neonazis</i>	
	Tenir en tot moment la llei com a límit de qualsevol raonament o discussió
	Estar ben informat sobre les activitats i estratègies d'aquests grups
	Centrar la intervenció en els sentiments, buscar punts sensibles
	Cercar la complicitat dels pares, quan sigui possible
	Donar suport als pares; grups d'autoajuda etc.
	Cercar contradiccions entre el discurs i les actuacions del grup

Annex 12

Taula per diagramar les seqüències d'enfrontament entre pares i fills

	Actuacions família	Alternatives	Actuacions jove	Alternatives
Situació inicial. 1				
1a actuació				
2a actuació				
3a actuació				
4a actuació				
Situació final. 1				
	Actuacions família		Actuacions jove	
Situació inicial. 2				
1a actuació.				
2a actuació.				
3a actuació.				
4a actuació.				
Situació final. 2				

Annex 13

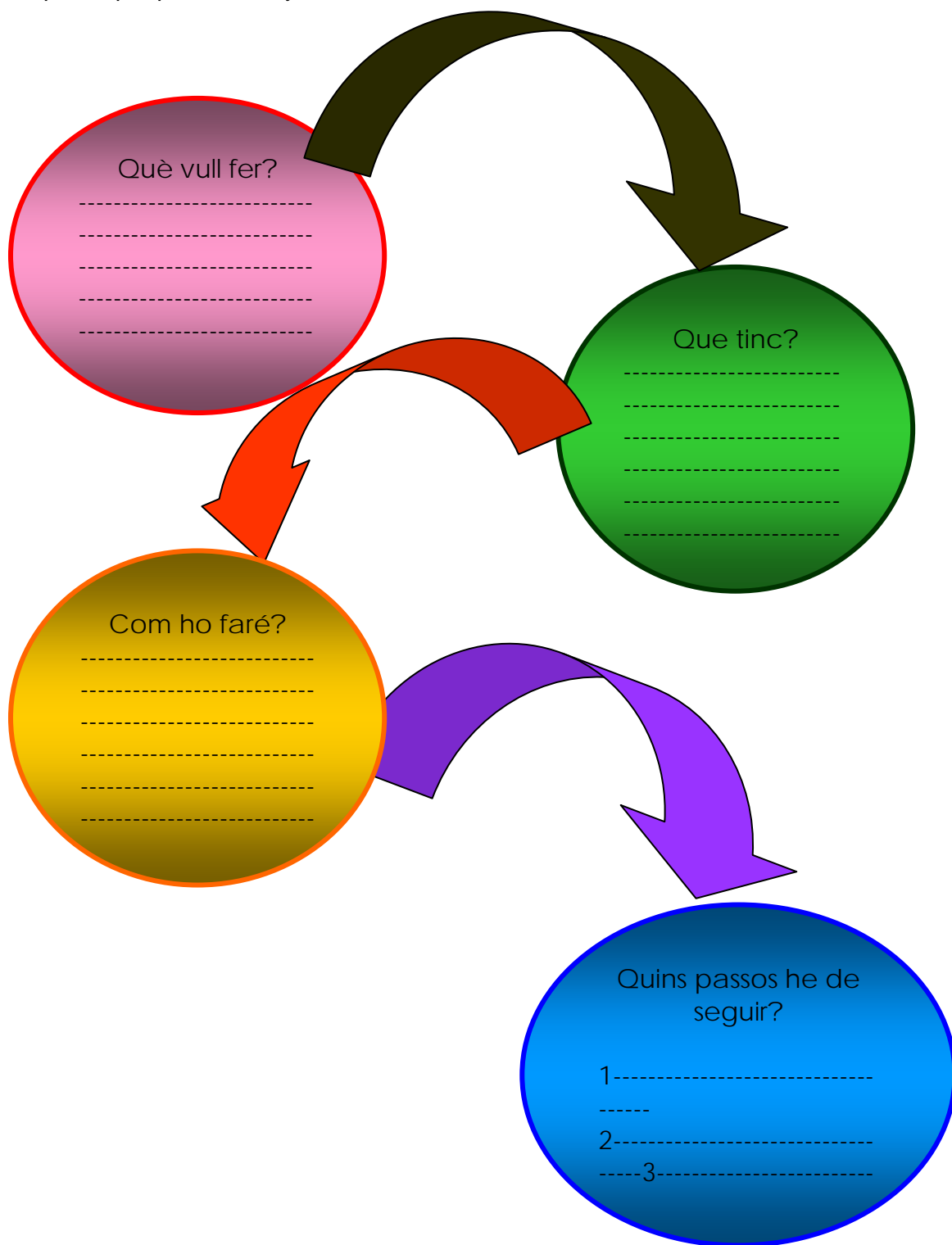
Diagrama de guanys i pèrdues en una situació de canvi.

Ajuda en la presa de decisions.

Situació a canviar:			
	Guanyys	Pèrdues	Contraprestacions
Jove			
Família			

Annex 14

Esquema per planificar objectius

Annex 15

Taula per ajudar el jove a adonar-se dels objectius que assoleix i per fer planificacions a curt, mitjà i llarg termini.

<i>Propòsits i resultats</i>			
Avui m'he proposat	1 2 3 4 5 6 7 8 9	Avui he aconseguit	1 2 3 4 5 6 7 8 9
Aquesta setmana m'he proposat	1 2 3 4 5 6 7 8 9	Aquesta setmana he aconseguit	1 2 3 4 5 6 7 8 9
Aquest mes em proposo	1 2 3 4 5 6 7 8 9	Aquest mes he aconseguit	1 2 3 4 5 6 7 8 9

6. Bibliografia i webgrafia

- 📖 *Anatomía de la destructividad humana*. Eric Fromm. Siglo XXI editores S.A., Madrid 1980.
- 📖 *Autocontrol; aprenda a cambiar su propia vida. La terapia de la conducta aplicada a cada día*. Angel Izquierdo, Ediciones Mensajero. Bilbao, 1982.
- 📖 *Best Practices of Youth Violence Prevention: A Sourcebook for Community Action*. Thornton TN , Craft CA, Dahlberg LL, Lynch BS, Baer K. Atlanta : Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control; 2000.
- 📖 *Conducta antisocial: evaluación, tratamiento y prevención en al infancia y la adolescencia*. Alan E. Kazdin y Alberto Buelo Casal. Editorial Piramide. Madrid 1994.
- 📖 *Educación intercultural. Análisis y resolución de conflictos*. Comunidad de Madrid. Consejería de Educación y cultura. Editorial Popular S.A. Madrid 1994.
- 📖 *El model de justícia juvenil a Catalunya*. Autors diversos. Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Barcelona 2000.
- 📖 *La agresividad humana*. Jacques Van Rialler. Editorial Herder. Barcelona 1978.
- 📖 *La alternativa del juego I. Juegos y dinámicas de educación para la paz*. Paco Cascón Soriano y Carlos Matín Beristan.
- 📖 *La alternativa del juego II. Juegos y dinámicas de educación para la paz*. Paco Cascón Soriano y Carlos Matín Beristan.
- 📖 *La conducta antisocial de los jóvenes*. Michael Rutter, Henri Giller, Ann Hagell. Cambridge University Press. Madrid 2000.
- 📖 *Libertad emocional, estrategias para educar las emociones*. Ferran Salmurri, Editorial Paidós. Barcelona 2005.
- 📖 *Ocupar-se de sí. Guia pràctica de microteràpia*. Lucien Auger, Ph. D. Bibliotheque national du Quebec. 1992

- 📖 *Pedagogía de la delincuencia juvenil*. Vicente Garrido Genovés. Ediciones CEAC, S.A. Barcelona 1990.
- 📖 *Programa Avancemos. Enseñanza de habilidades sociales para adolescentes*. Grupo Albor-Cohs. División de investigación y estudios.
- 📖 *Programa "Aula oberta d'aprenentatges socials"*. Projecte pilot d'una experiència innovadora de col·laboració interinstitucional en el camp de l'educació amb adolescents i joves a les comarques meridionals. Curs 1996/97.
- 📖 *Violeta sí, violencia no*. Federico Diego Espuny. Editorial Rayuela CML Libros S.L. Guadalajara 2003.
- 📖 *Contra la violencia .Las semillas del bien y el mal*. Vicente Garrido. Editorial Algar. Valencia 2002.
- 📖 *Resiliencia individual, familiar y social*. Roberto Pereira. Interpsiquis 2007-11-23
- 📖 *Una violencia emergente: Los menores que agreden a sus padres*. Francesc Xavier Moreno Oliver. Departament de psicologia URV.
- 📖 *Los padres mártires*. J.P. Chartier. Ed. Javier Vergara. Madrid 2000 .
- 📖 *Padres permisivos, hijos tiranos*: A. Naouri. Ediciones B Barcelona 2003.
- 📖 *Quien manda aquí: Educar a los hijos con una disciplina coherente y afectiva*. N. Rodríguez. Ed. Juventud S.A 2005.
- 🔗 http://www.revistafuturos.info/futuros_10/viol_salud2.htm
- 🔗 <http://www.partners-for-peace.org/spanish/princS.html>
- 🔗 http://ssw.unc.edu/fcrp/Cspn/vol3_no2/working_with_adolescnetns
- 🔗 <http://www.pazciudadana.cl/documentos/La%20escuela%20hace%20diferencia.pdf>
- 🔗 www.monografias.com
- 🔗 <http://www.psicologiaonline.com/colaboradores/paola/violencia/index2.shtml>

- http://www.revistafuturos.info/futuros_10/viol_salud2.htm
- <http://www.monografias.com/trabajos15/la-violencia/la-violencia.shtml>
- http://w3.nuevosrumbos.org/violencia_juvenil.html
- <http://www.uclm.es/criminologia/informes.asp>
- http://www.revistafuturos.info/futuros_10/viol_salud2.htm
- <http://www.monografias.com/trabajos15/laviolencia/la-violencia.shtml>
- www.pjcweb.org

7. Notes

- ⁱⁱ Malgrat que es pot considerar una gran obvietat, ens sembla útil recordar que cal tenir present la família, com a mínim en un primer moment i en tot cas després es pot considerar la possibilitat de deixar-la al marge si no s'hi veu cap possibilitat de col·laboració.
- ⁱⁱⁱ En aquells casos que és possible, pot ser determinant per a la nostra intervenció un apropament vinculant, sincer, i transparent als pares, per tal d'aconseguir la seva complicitat i col·laboració en la intervenció.
- ^{iv} Es tracta de fer una lectura comentada i aclaridora de les obligacions i conseqüències pràctiques de la sentència.
- ^v Es tracta de donar a conèixer la sentència, el contingut de la mesura i el PEI que ha d'elaborar el tècnic de medi obert, als pares, per tal d'establir la seva col·laboració en la mesura.
- ^{vi} Considerem que en els casos de violència fills-pares, a causa de la contaminació de les relacions establertes, és imprescindible disposar d'informacions d'altres actors no implicats en la confrontació.
- ^{vii} En alguns casos pot ser interessant que el jutge de menors o bé el fiscal que ha instruït el cas, citin la família a l'inici o bé durant el transcurs de la mesura, per tal de recordar les condicions del compliment o de l'incompliment per part del menor i orientar-los en relació amb les possibles actuacions a seguir.
- ^{viii} Es tracta de posar aquella normativa que els pares tenen capacitat per aplicar.
- ^{ix} Una de les primeres actuacions del tècnic amb els pares hauria de ser, esbrinar el grau de coneixença que els pares tenen de la realitat que envolta els seus fills, i en tot cas planificar activitats tendents a millorar-ne aquest coneixement.
- ^x El factor temps de dedicació és molt important en la resolució d'aquest conflictes, ja que si bé hi ha molts pares que tenen clar quina hauria de ser la seva actitud i participació en el conflicte generat no sempre corresponen amb accions les seves idees sobre el conflicte.
- ^{xi} És important en aquests casos (també en general), que les accions que es determini dur a terme en la família sigui amb el coneixement de totes les parts.
- ^{xii} Vegeu el document **annex 1**.
- ^{xiii} L'ús de les tècniques pròpies de la mediació resulta molt indicat per resoldre situacions concretes d'enfrontament en la família.
- ^{xiv} Considerem que aquest recurs està molt indicat per afrontar situacions cròniques d'enfrontaments entre pares i fills i es pot aplicar ja sigui en substitució d'una mesura que hi ha o bé com a obligació o pauta educativa dins d'una llibertat vigilada, - ens referim en tot moment a la mesura de convivència amb familiar o grup educatiu -.
- ^{xv} Els casos de violència són prioritaris per als psicòlegs de medi obert, la seva aportació pot ser especialment útil pel que es refereix a la intervenció amb els pares.
- ^{xvi} Poden ser tant externs com propis d'acord amb les possibilitats d'organització, recollim especialment l'experiència de la Fundació Casal Marianao de Sant Boi. En aquests programes s'ensenyen tècniques de negociació, i es donen suport mutu entre pares amb conflictes semblants.
- ^{xvii} Aquest programa està actualment en fase d'experimentació en zones de Barcelona.
- ^{xviii} Vegeu el document **annex 2**
- ^{xix} És una eina de treball intern per al tècnic. Vegeu l'**annex 3**.
- ^{xx} És una eina pel treball intern del tècnic. Vegeu l'**annex 4**.
- ^{xxi} És una eina de treball intern per al tècnic per tal de veure clarament les possibilitats reals de les intervencions. Vegeu l'**annex 5**.
- ^{xxii} Vegeu el document **annex 6**.

- ^{xxiii} Vegeu el recull d'articles a l'apartat de documentació del portal del medi obert a la plataforma *e-Catalunya*.
- ^{xxiv} Aquest recurs pot consistir en la participació d'un professional extern o bé ser dut a terme pel psicòleg de medi obert segons la complexitat de la intervenció.
A Barcelona hi ha convenis amb les entitats de Sant Pere Claver, i amb l'Associació Ventijol.
- ^{xxv} La participació dels recursos socials de la xarxa bàsica; UBASP, mediador, etc., en aquests casos hauran d'anar necessàriament coordinats en una mateix programa d'intervenció ja que altrament les intervencions es poden anul·lar entre elles.
- ^{xxvi} Les reunions presencials en xarxa per coordinar i aclarir les intervencions de diferents agents sobre un determinat cas, són molt útils per trencar dinàmiques i ajuntar esforços.
- ^{xxvii} Cada cop és més freqüent la creació d'escoles de pares en institucions com IES o centres cívics.
- ^{xxviii} La participació d'altres adults amb els quals el jove manté una relació diferent de la que té amb els pares, dins del programa d'intervenció, en alguns casos pot ajudar a canviar les dinàmiques d'enfrontament que hi ha.
- ^{xxix} És important en aquests casos (també en general), que les accions que es determini dur a terme a la família sigui amb el coneixement de totes les parts.
- ^{xxx} Vegeu el document **annex 1**.
- ^{xxxi} L'ús de les tècniques pròpies de la mediació resulta molt indicat tant per resoldre situacions concretes com d'enfrontament a la família.
- ^{xxxii} Considerem que aquest recurs està molt indicat per afrontar situacions cròniques d'enfrontaments entre pares i fills i es pot aplicar ja sigui en substitució d'una mesura que hi ha o bé com a obligació o pauta educativa dins d'una llibertat vigilada, - ens referim en tot moment a la mesura de convivència amb familiar o grup educatiu -.
- ^{xxxiii} Els casos de violència són prioritaris per als psicòlegs de medi obert, la seva aportació pot ser especialment útil pel que es refereix a la intervenció amb els pares.
- ^{xxxiv} Poden ser tant externs com propis d'acord amb les possibilitats d'organització, recollim especialment l'experiència de la Fundació Casal Mariana de Sant Boi. En aquests programes s'ensenyen tècniques de negociació, i es donen suport mutu entre pares amb conflictes semblants.
- ^{xxxv} Aquest programa està actualment en fase d'experimentació en zones de Barcelona.
- ^{xxxvi} Vegeu el document **annex 2**.
- ^{xxxvii} És una eina de treball intern per al tècnic. Vegeu l'**annex 3**.
- ^{xxxviii} És una eina pel treball intern del tècnic. Vegeu l'**annex 4**.
- ^{xxxix} És una eina de treball intern per al tècnic per tal de veure clarament les possibilitats reals de les intervencions. Vegeu l'**annex 5**.
- ^{xl} Vegeu el document **annex 6**.
- ^{xli} Vegeu el recull d'articles a l'apartat de documentació del portal del medi obert a la plataforma *e-Catalunya*.
- ^{xlii} Aquest recurs pot consistir en la participació d'un professional extern o bé ser dut a terme pel psicòleg de medi obert segons la complexitat de la intervenció.
A Barcelona hi ha convenis amb les entitats de Sant Pere Claver i amb l'Associació Ventijol.
- ^{xliii} La participació dels recursos socials de la xarxa bàsica; UBASP, mediador, etc., en aquests casos hauran d'anar necessàriament coordinats en una mateix programa d'intervenció ja que altrament les intervencions es poden anul·lar entre elles.
- ^{xliiv} Les reunions presencials en xarxa per coordinar i aclarir les intervencions de diferents agents sobre un determinat cas, són molt útils per trencar dinàmiques i ajuntar esforços.
- ^{xlv} Cada cop és més freqüent la creació d'escoles de pares en institucions com IES o centres cívics.
- ^{xlvi} La participació d'altres adults amb els quals el jove manté una relació diferent de la que té amb els pares, dins del programa d'intervenció, en alguns casos pot ajudar a canviar les dinàmiques d'enfrontament que hi ha.
- ^{xlvii} Vegeu l'**annex 8**.
- ^{xlviii} A fi de donar més formalitat a aquest intercanvi es pot utilitzar un instrument, a l'**annex 9** us en fem una proposta.
- ^{xlix} En alguns casos pot ajudar a la millora de la relació entre ambdós la realització d'activitats conjuntes que propiciïn la relació.
- ⁱ L'interès i valoració de les activitats de lleure organitzat que pugui fer el noi, per part dels pares poden ser un bon recurs per trencar la dinàmica d'enfrontaments.
- ⁱⁱ A fi de donar més formalitat a aquest control es pot utilitzar un instrument, a l'**annex 10** us en fem una proposta.
- ⁱⁱⁱ A fi de donar més importància a l'assoliment d'aquests objectius es pot utilitzar un instrument, a l'**annex 11** us en fem una proposta.
- ⁱⁱⁱⁱ En tot cas és una eina que han d'implementar els pares, si és que es veu oportú en cada cas. La nostra actuació hauria de consistir a orientar-los per tal que la seva aplicació fos útil i possible d'aplicar.
- ^{lv} Segons la dinàmica de relació que hi ha entre els progenitors això pot fer aconsellable la realització d'entrevistes conjuntes amb ambdós progenitors o només amb un de sol cada cop.
- ^{lv} En aquest cas el psicòleg de medi obert pot ser molt útil a l'hora de derivar i/o explorar el progenitor que presenta alguna problemàtica personal i ajudar a destriar aquest aspecte del conflicte general d'enfrontament amb el jove.
- ^{lvi} Aquests serveis poden ser molt útils per reconduir o aclarir les situacions d'enfrontament entre progenitors.
- ^{lvii} Utilitzarem entrevistes individuals per establir el vincle de relació i per responsabilitzar el jove del fet, i utilitzarem les conjuntes per aclarir l'abast de la mesura i les actuacions que es deriven del programa d'actuació.
- ^{lviii} Pel que es refereix a la modalitat de les entrevistes, considerem que el més adient és una combinació d'entrevistes obertes i semiestructurades, unes per tal de fomentar el vincle i les altres per centrar la intervenció en els aspectes més importants de la problemàtica detectada.
- ^{lix} Malgrat que és molt difícil en aquests casos és molt convenient preservar la independència en relació amb el conflicte per tal d'obtenir el respecte de les parts.
- ^{lx} La sistematització en la recerca d'informació que permet aquesta eina, pot ajudar en l'exploració dels joves a l'hora de detectar aspectes que podien passar per alt en les primeres entrevistes.
- ^{lxi} Per tal de poder arribar a acords i pactes ajudin a solucionar el conflicte plantejat i rebaixin la tensió cal igualar la posició dels pares i del jove, per això segons les circumstàncies serà convenient adoptar una posició o bé l'altra, en aquells casos en què això no sigui significatiu, la posició més raonable és la de mantenir-se el més neutral possible.
- ^{lxii} Aquesta estratègia dependrà del moment del seguiment, però és convenient recordar la importància de tenir present les possibilitats que donen les entrevistes conjuntes.

^{lxiii} Vegeu l'**annex 12**.

^{lxiv} Vegeu l'**annex 13**.

^{lxv} Vegeu alguns d'aquests programes a la carpeta "V" de la intranet del Departament: [Programa de control de conductes violentes fills – pares](#), (grup de treball de M.O), [Programa pilot pel control de les conductes violentes](#), (grup de psicòlegs de MO), [Taller d'assertivitat](#), (elaborat per Cati Giberga), [Programa "Normes"](#), [Programa "amics i amigues"](#), [Fitxa pel·lícula Un dia de furia](#), [Programa de competències psicosocials per a educadors](#).

^{lxvi} Alguns exemples de programes poden ser: [Vivir sin violencia](#), Enrique echeburua i altres, Ed. Pirémide, [Programa d'intel·ligència emocional](#), Guillem Masot TGN 2005, [Ser persona y relacionarse](#), Manuel Segura Morales Ministerio Educación Ed. Narcea 2002, [Jo i..... programa de prevenció ed secundària](#) Aj Reus 2002., [Ser responsable del delict](#).
Lluïsa Rodríguez Cortés

^{lxvii} En aquest cas ens referim al programa de mediació post-sentencial, que en aquest cas no extingeix la mesura però que pot ser tingut en compte pel jutjat de menors per alguna modificació de la mesura.

^{lxviii} Vegeu l'**annex 15**.

^{lxix} En molts casos les persones més significatives en aquest àmbit no són els pares sinó altres adults, com ara la companya, els pares d'aquesta, etc.

^{lxx} Les pàgines de recerques laborals a internet; infojobs, la del mateix SOC, o bé la de les borses de treball municipals, són eines valuoses per a la recerca laboral.

^{lxxi} És molt important en aquests fets prestar especial atenció a l'hora on va succeir el fet, data (per si té alguna simbologia especial), amics que hi intervenen, víctimes.

^{lxxii} En aquests casos és molt convenient mesurar molt tot el que es diu; per tant és molt recomanable utilitzar una entrevista semiestructurada, i fer-se un recordatori d'aquells missatges que cal donar en tot moment.

^{lxxiii} Vegeu l'**annex 16**.

^{lxxiv} En aquests casos és vital tenir el màxim *control* sobre la informació, ja que altrament el jove es reforça en la idea d'estar enganyant el *sistema*.

^{lxxv} Considero que s'hauria d'explicar una mica com funciona aquest recurs.